

**ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ**

**Кафедра обліку і
оподаткування**

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА
КУРСОВА РОБОТА**

на тему:

**«Методика та організація обліку матеріальних ресурсів та аналіз їх
використання»**

Студента 5 курсу групи ОПДМ-11
галузі знань 07 «Управління та
адміністрування»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Мезинчук І. М.
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль, 2020

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Матеріальні ресурси підприємства, поняття та їх характеристика.....	5
2. Документування обліку матеріальних ресурсів	12
3. Організація синтетичного та аналітичного обліку матеріальних ресурсів..	26
4. Методика і напрями аналізу та стану використання матеріальних ресурсів підприємства	42
Висновки	58
Список використаних джерел	61
Додатки.....	64
Розрахункова частина.....	79

ВСТУП

Актуальність теми. Основними елементами виробничого процесу є сукупність трудових і матеріальних факторів виробництва. Найбільшу частку у структурі витрат складають матеріальні витрати (близько 60-70%). Тобто матеріальні ресурси є одним із основних елементів виробничого процесу.

Раціональне управління матеріальними ресурсами є одним з резервів зниження собівартості виробленої продукції, а відповідно фактором збільшення прибутку та рентабельності на промисловому підприємстві. Крім того, ефективне управління рухом матеріальних ресурсів забезпечує підприємству додаткові переваги, такі як зменшення простою виробництва, створення адекватних резервів запасів для забезпечення його ритмічності, мінімізація збитків від заморожування коштів у запасах, економія витрат від належного використання складів, тощо. Тобто ефективне управління матеріальними ресурсами створює реальні передумови для економічного зростання і визначає конкурентоспроможність промислових підприємств.

Дослідження даної тематики займались такі вітчизняні вчені-економісти: Бутинець Ф.Ф., Задорожний З.В., Кузьмінський Ю.А., Кужельний М.В., Пушкар М.С., Сопко В.В., Крупка Я.Д., Ткаченко Н.М. та ряд інших.

У сучасних умовах господарювання для зниження собівартості робіт керівництву підприємства потрібна своєчасна та достовірна інформації про структуру матеріальних ресурсів, витрати, пов'язані з їх надходженням, фактичне використання матеріальних ресурсів.

Метою курсової роботи є дослідження обліку матеріальних ресурсів підприємства.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічний зміст категорії «матеріальні ресурси»;
- проаналізувати сучасну методiku синтетичного та аналітичного обліку матеріальних ресурсів;

- розглянути основні напрями аналізу та стан використання матеріальних ресурсів підприємства.

Для того, щоб вивчити облік матеріальних ресурсів розглянемо наступні питання:

- зміст та характеристика матеріальних ресурсів;
 - документування обліку матеріальних ресурсів;
 - організація синтетичного та аналітичного обліку матеріальних ресурсів;
- розглянути методику та напрями аналізу використання матеріальних ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації та стану обліку матеріальних запасів суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є методологія й організація обліку матеріальних ресурсів та аналіз результатів їх використання, зокрема їх отримання, використання та розпорядження в процесі виробництва.

Методи дослідження: методологічною основою дослідження є положення діалектичного пізнання економічних явищ та положень.

1. Матеріальні ресурси підприємства, поняття та їх характеристика.

За сучасних умов господарювання зменшення собівартості робіт керівництво підприємства вимагає достовірної та своєчасної інформації про структуру матеріальних ресурсів, витрати, пов'язані з їх надходженням та фактичне використання матеріальних ресурсів.

Багато авторів ототожнюють поняття «матеріальні ресурси» з категорією «засоби виробництва». Те саме тлумачення міститься в «Економічній енциклопедії» за редакцією С. В. Мочерного:

«Матеріальні ресурси – основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та є матеріальною базою підприємства чи галузі. До матеріальних ресурсів відносять техніку; будівлі; споруди разом з матеріалами, необхідними для їх виробничого функціонування (паливо, запасні частини та ін.); матеріали, необхідні для підтримання в робочому стані засобів праці, що використовуються лише для зберігання предметів або для забезпечення матеріальних умов праці (робочі будівлі, засоби зв'язку та транспорту та ін.)» [12, с. 275].

Ми вважаємо, що це визначення є широким тлумаченням економічного терміну «матеріальні ресурси». В. Я. Іохін дотримується тієї самої точки зору: «Засоби праці та предмети праці утворюють засоби виробництва або матеріальні ресурси».

Багато економістів обмежують поняття матеріальних ресурсів предметами праці [14, с.178].

Такі погляди у довіднику словника відстоювали такі вчені, як Д. К. Євдокимов та Г. М. Покараєв: «Матеріальні ресурси – це збірний термін, який означає різні речові елементи виробництва, що використовують переважно як предмети праці в основному та допоміжному виробничих процесах: різні види сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів. До сировини відносяться продукція добувних галузей промисловості та

сільського господарства (руда, вугілля, ліс, нафта, бавовна, льон, тощо), до матеріалів – продукція первинної промислової переробки сировини (чавун, прокат чорних та кольорових металів, тощо)».

Подібне тлумачення поняття «матеріальні ресурси» подається у довіднику «Збереження матеріальних ресурсів: Популярний путівник». Відповідно до цього визначення матеріальні ресурси – це сукупність матеріальних елементів, що складаються з матеріалів, які:

- видобуваються з навколишнього природного середовища та перетворюються у продукт;
- потрібно попередньо обробити (сировина та сировинні матеріали).

Хоча деякі автори використовують цей термін, об'єкти, такі як матеріальні ресурси, в бухгалтерському обліку не виділяються. Зокрема, Ф.Ф.Бутинець та М. С. Пушкар.

Ф. Ф. Бутинець дає таке визначення: «матеріальні ресурси – це засоби виробництва, які включають засоби праці та предмети праці» [3, с. 46]. Пушкар М.С. говорить про матеріальні ресурси, коли мова йде про процес постачання. Більшість авторів матеріальні ресурси в обліку ототожнюють з виробничими запасами. Економісти-аналітики вкладали ту саму концепцію у матеріальні ресурси [21, с. 165].

У рис. 1 перелічено сутність вкладень окремих авторів у поняття «матеріальні ресурси».

Із наведених визначень видно, що одні економісти до матеріальних ресурсів відносять як предмети, так й засоби праці, інші ототожнюють їх із предметами праці.

Матеріальні ресурси – це сукупність матеріальних цінностей та ресурсних потенціалів, необхідних для забезпечення безперервного виробництва, надання послуг та виконання робіт за контрактів. Кожен підприємство споживає та зберігає велику кількість таких ресурсів та відстежує їх за видами, марками, різновидами та розмірами.

Матеріальні ресурси є невід’ємною частиною оборотних активів (включаючи запаси) підприємства. Тому рекомендується більш детально розглянути зміст концепції активів та запасів.

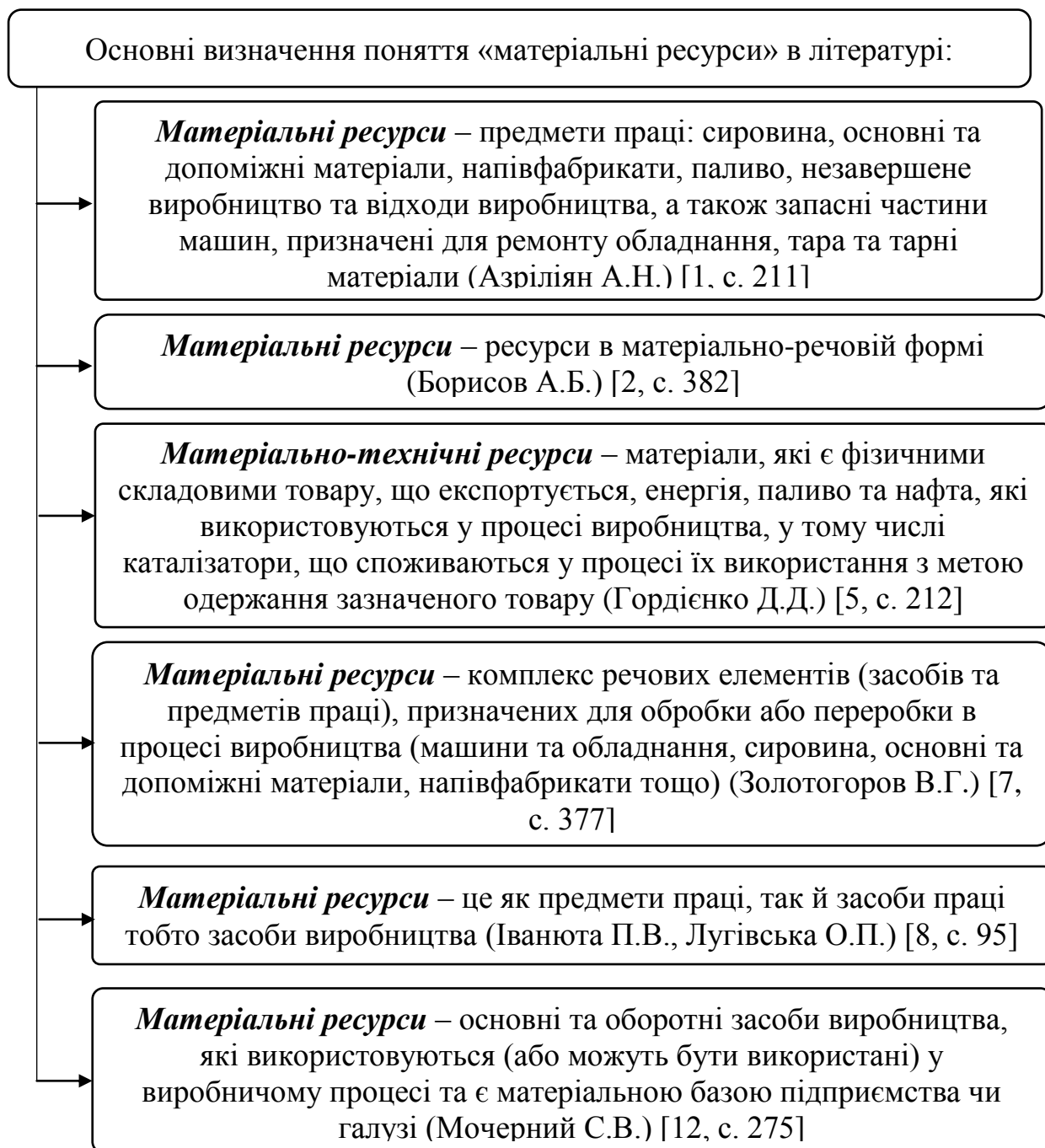

Рис.1. Визначення поняття «матеріальні ресурси» в економічній літературі

Відповідно до НП(С)БО 1 («Загальні вимоги до фінансової звітності»), активи – це ресурси, які контролюються підприємством внаслідок минулих подій, та їх використання, як очікується, принесе економічних вигоду у

майбутньому [13].

Запаси визнаються активом, коли виконуються наступні умови:

- якщо є імовірність одержання економічної вигоди в майбутньому періоді від використання цього запасу (майбутня вигода, втілена в актив, є потенціалом, який може сприяти надходженню грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство);

- якщо можна достовірно оцінити їх вартість.

Якщо ж одна з вищенаведених умов не виконується, то такі запаси не відображатимуться у балансі підприємства, а відображатимуться у поточних витратах.

Отже, не всі матеріальні ресурси можуть бути визнані активами, не можуть бути записані в інвентаризації та не можуть бути класифіковані як активи в балансі.

Згідно з П(С)БО 9, під запасами маються на увазі активи, що утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності та перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукції виробництва; запаси, що використовуються для споживання під час виробництва, виконання робіт, обслуговування та управління бізнесом [17].

Товарно-матеріальні запаси промислових підприємств за їх використанням поділяються на такі категорії:

- сировина та матеріали;
- паливо;
- тара й тарні матеріали;
- будівельні матеріали;
- запасні частини;
- напівфабрикати та комплектуючі вироби;
- інші матеріали.

Класифікація матеріальних ресурсів промислових підприємств може проводитися за такими критеріями:

- за способом використання та призначенням;
- відповідно до ролі у виробничому процесі;
- за місцем розташування;
- за технічними ознаками [27].

Класифікація матеріальних ресурсів за способом використання та призначенням є основою побудови плану рахунків бухгалтерського обліку. Класифікація за місцем розташування та технічними характеристиками матеріалу може організувати його аналіз та облік (особливо з точки зору основних та допоміжних матеріалів та найменувань, сортів, марок тощо) (див. рис. 2) [3].

За способом використання матеріальні ресурси поділяються на дві групи:

- матеріальні ресурси, котрі повністю споживаються в одному виробничому циклі або ж при використанні для адміністративних потреб (виробничі запаси);
- матеріальні ресурси, котрі сприяють виготовленню готової продукції. На відміну від виробничих запасів, вони не входять до маси або хімічного складу готової продукції, не підлягають переробці на підприємстві, та споживаються протягом кількох виробничих циклів. До таких матеріальних ресурсів належать МШП [15].

Рис. 2. Схема класифікації матеріальних ресурсів підприємства

Виробничими запасами називають придбані або самостійно виготовлені запаси, які призначені для споживання під час виробництва готової продукції, виконання робіт та надання послуг, обслуговування процесу виробництва та управління підприємством (котрі споживаються одноразово у одному виробничому циклі або при використанні для адміністративних потреб) (див. рис. 3).

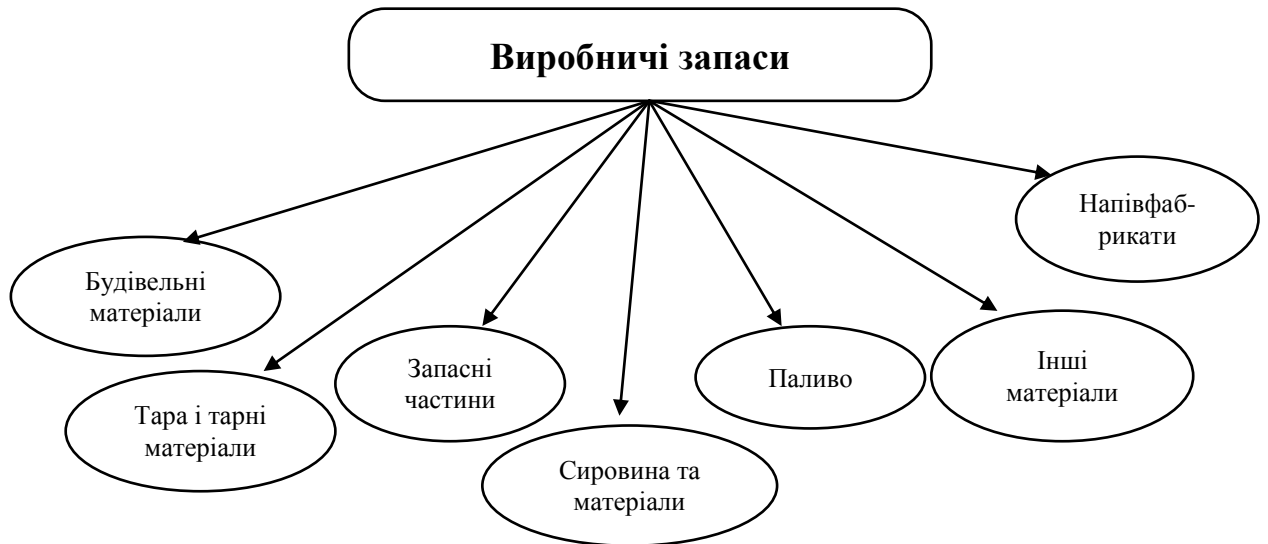

Рис. 3. Розподіл виробничих запасів на підприємстві

Сировина та матеріали – це є предмети праці, які є частиною виготовленого продукту, або є необхідною частиною кінцевого виготовлення. Вони складають основу новоствореної продукції.

Паливо - предмет праці, спрямований на вироблення тепла та енергії. Паливо поділяється відповідно на технічне (використовується для виробничих потреб), моторне (використовується для експлуатації транспортних засобів підприємства) і господарське (використовується для опалення будівель).

Тара та тарні матеріали – це предмети, що використовуються для пакування, транспортування, зберігання матеріалів, готової продукції, товарів тощо. Зокрема, до тари належать мішки, ящики, коробки, пакувальний папір та інші види тари (крім тари, яка використовується як господарський інвентар), а також матеріали та деталі, які використовують для виготовлення та ремонту тари (деталі, що використовуються для складання коробок, заклепок тощо).

До будівельних матеріалів належать: матеріали, що використовуються у будівництві, монтажі та обслуговуванні, будівельні деталі та споруди, конструкції та деталі та інші матеріальні цінності.

Запасні частини – це матеріали (зокрема, готові деталі, вузли, агрегати), що використовуються для ремонту та заміни зношених деталей машин, обладнання, транспортних засобів, інструментів, а також автомобільних шин у запасі та обороті (за винятком тих, що на колесах та в запасі при автомобілі - вони включаються до інвентарної вартості автомобіля).

Напівфабрикати – це сировина, яка пройшла певні стадії переробки, але ще не є готовою продукцією. У виробництві продукції вони відіграють ту ж роль, що й основні матеріали, тобто утворюють її матеріальну основу.

Інші матеріали – це матеріали, які не включені у всі попередні групи виробничих запасів. Сюди входять відходи виробництва (обрубка, обрізка, стружка, тощо), невиправний брак, матеріальні цінності, одержані від ліквідації основних засобів, що не можуть бути використані як матеріали, бланки суворого обліку тощо [10].

Матеріальні ресурси за місцем розташування поділяються на такі категорії:

- матеріальні ресурси, розташовані на підприємстві (на складах, у коморах цехів, тощо); матеріально відповідальною особою за їх зберігання є комірник, завідуючий складом;
- матеріальні ресурси, які знаходяться в дорозі (наприклад, матеріали, котрі були відвантажені постачальником, але ще не були оприбутковані на склад підприємства – одержувача, та знаходяться поза його межами); матеріально відповідальною особою в даному випадку є водій, експедитор;
- матеріальні ресурси, що належать підприємству, але зберігаються у сторонньої організації – це матеріали, передані на переробку стороннім організаціям, а потім включаються у собівартості виготовлених з них виробів, а також матеріали, передані іншим підприємствам на відповідальне зберігання. Відповідальність за їх наявність та збереження покладається на підприємство, яке взяло матеріали на переробку або на відповідальне зберігання [8].

Для коректної організації аналітичної інформації, пов'язаної з використанням матеріальних ресурсів, матеріали класифікуються за технічними характеристиками, тобто поділяються на однорідні групи та підгрупи за видами, сортами, марками, типами, розмірами тощо. Така класифікація здійснюється підприємством самостійно і оформляється розробкою номенклатури-цінника. Кожному найменуванню (виду) та групі однорідних матеріалів присвоюється коротке числове ім'я (код) – номенклатурний номер. Це допомагає їм швидко здійснювати пошук на складі, уникати помилок при реєстрації переміщення матеріалу та є необхідною умовою автоматизованої обробки даних про наявність, отримання та споживання матеріалу. Необхідною умовою класифікації матеріалів за технічними характеристиками та їх кодами є те, що перші цифри номенклатурного номера збігається з номером синтетичного рахунку та субрахунку обліку матеріалів.

2. Документування обліку матеріальних ресурсів

Чітка система розподілу документів забезпечує правильну та обґрунтовану організацію обліку запасів. Всі операції, пов'язані з надходженням, переміщенням та відпуском матеріальних ресурсів, повинні бути оформлені первинними документами.

Форми документів, що використовуються при оформленні надходження матеріальних ресурсів на склад та відпуску їх зі складу, затверджені наказом Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів».

Основні первинні документи, якими оформлюються операції з руху виробничих запасів, наведені в табл. 1 [20].

Таблиця 1

Первинні документи оформлення операцій з руху виробничих запасів

№ форми	Назва форми
М - 1	Журнал обліку вантажів, що надійшли
М - 3	Журнал реєстрації довіреностей
М - 4	Прибутковий ордер
М - 7	Акт приймання матеріалів
М - 8	Лімітно-забірна картка (на одне найменування матеріалу)
М - 9	Лімітно-забірна картка (для багаторазового відпуску 2-5 найменувань)
М - 10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів
М - 11	Накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів
М - 12	Картка складського обліку матеріалів
М - 13	Реєстр приймання-здачі документів
М - 14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі
М - 15	Акт про приймання устаткування
М - 15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу
М - 16	Матеріальний ярлик
М - 17	Акт про виявлені дефекти устаткування
М - 18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу
М - 19	Матеріальний звіт

Продовження таблиці 1

М - 20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (сувора звітність)
М - 21	Інвентаризаційний опис
М - 22	Акт на списання матеріалів відкритого зберігання
М - 23	Акт про витрату давальницьких матеріалів
М - 26	Картка обліку устаткування для устанавлення
М - 28	Лімітно-забірна картка (для будівельних організацій)
М – 28а	Лімітно-забірна картка
М - 2	Доручення

Відповідальність за забезпечення оптимального запасу за кожним найменуванням матеріалів (сировини), що надходять на зберігання несе матеріально відповідальна особа - завідувач складом (комірник). Відповідно, з комірником укладається типовий договір за встановленою формою про повну індивідуальну відповідальність, доручається документації операцій, пов'язаних з майном.

На рис. 4 показано процес організації обліку товарно-матеріальних цінностей на складі та бухгалтерії підприємства.

Прибуткові ордери використовуються для кількісно-сумового обліку матеріалів, що надходять від постачальників або з переробки. На матеріальні цінності, що надходять від підзвітної особи, також складаються прибуткові ордери на рахунках, прикріплених до авансового звіту підзвітної особи, проставляється відмітка завідуючого складом з посиланням на номер прибуткового ордеру. На однорідні матеріали, що надходять від одного постачальника кілька разів протягом дня, допускається складання прибуткових ордерів в цілому за день. У той же час на кожне приймання матеріалів протягом дня робляться відповідні записи на звороті ордеру, які перераховуються в кінці дня, а загальний результат заносяться в прибутковий ордер.

У випадках, коли є розбіжності між кількістю та якістю з даними супровідних документів постачальника, а також на матеріали, що надійшли без платіжних документів, складається Акт про приймання матеріалів. Акт

складається комісією, призначеною керівником підприємства, до складу якої входять завідувач складу, представник відділу постачання, представник іншої незацікавленої організації. Акт складається у двох примірниках. Цей Акт є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично прийнятих матеріалів. Прибутковий ордер при цьому не заповнюється.

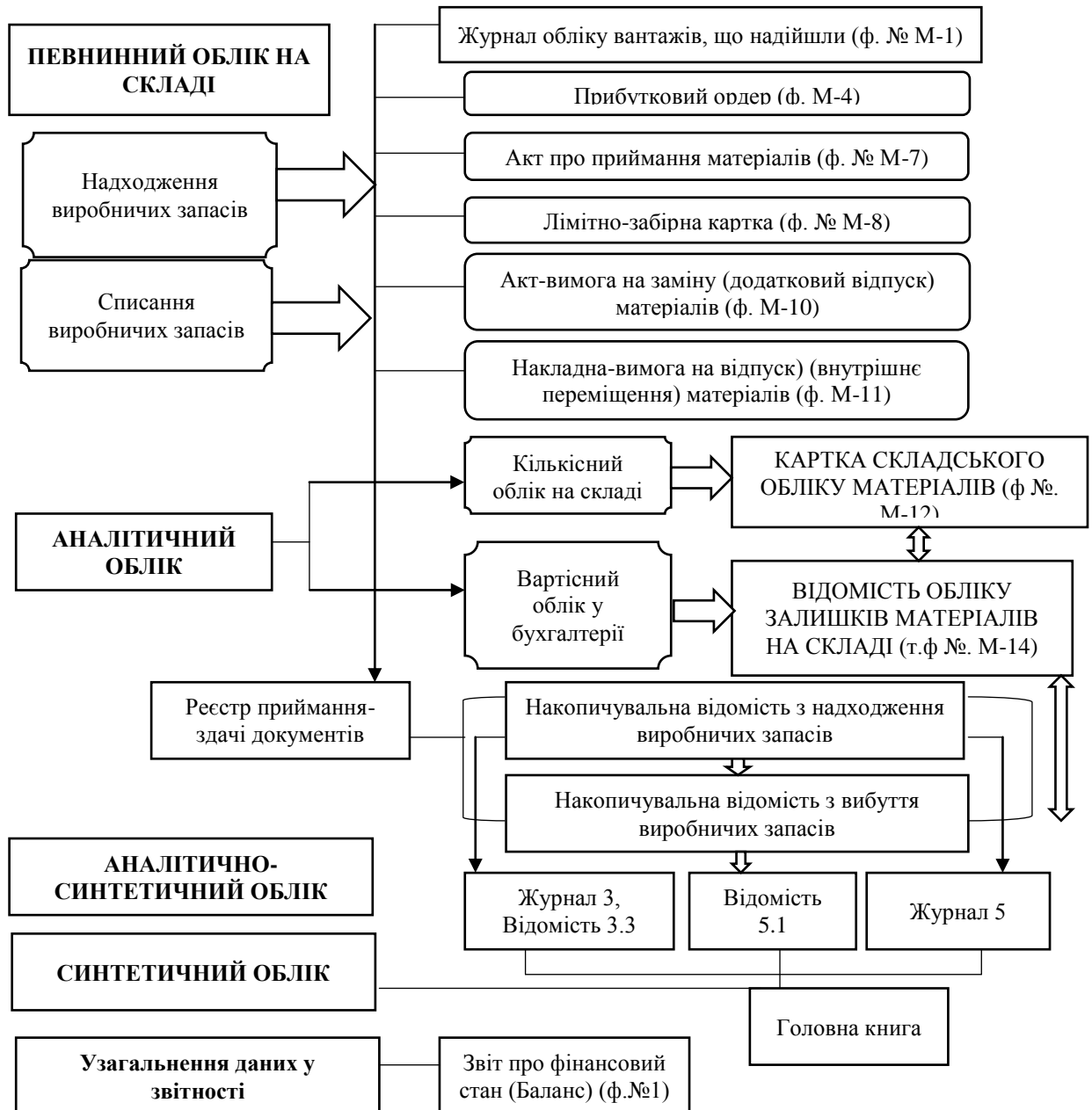

Рис. 4. Організація складського обліку матеріальних ресурсів та облік в бухгалтерії [6, с. 89]

Запаси, що надходять від постачальника автомобільним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі товарно-транспортної накладної (ТТН), отриманої від вантажовідправника. У випадках, коли матеріальні

ресурси, надходять в одній одиниці виміру (за вагою), а витрачаються в іншій (за рахунком), тоді їх оприбуткування зберігання та відпуск повинні бути відображені у всіх документах у двох одиницях виміру.

Для отримання матеріалів від однорідного постачальника покупець повинен видати експедитору Доручення (форма М-2), зареєстроване в журналі реєстрації доручень. На підприємстві повинен бути налагоджений суворий контроль за своєчасним оприбуткуванням матеріалів та поверненням невикористаних доручень. При невеликих закупівлях матеріалів готівкою підзвітна особа зобов'язана здати матеріали на склад, а комірник на рахунку постачальника повинен поставити відмітку про дату, номер прибуткового ордера і підпис.

Щоденне надходження матеріалів на склад повинно перевірятись відповідно до рахунків-фактури і контролюватися своєчасність їх оплати. У разі тривалої відсутності та перебування в дорозі матеріальних цінностей потрібно вжити заходи щодо пошуку вантажу. Контроль за своєчасним надходженням матеріалів здійснюється відділом постачання та бухгалтерії, а здійснення оперативних заходів з пошуку вантажу покладається на відділ постачання, менеджера, тощо.

На практиці трапляються випадки, коли матеріальні ресурси надходять на склад без рахунків-фактур постачальників. Такі поставки називаються невідфактурованими. Бухгалтерія повинна організувати окремий облік розрахунків за ці матеріали та вжити заходів для своєчасного отримання рахунків від постачальників. Якщо товари без документів доставляються на склад, відділ постачання видає Наказ про прийняття вантажу без документів на склад. Завідуючий складом подає накази до бухгалтерії разом з прибутковими ордерами.

На склади також можуть надходити запаси зі внутрішніх цехів – це продукція власного виробництва та невикористані матеріали, а також матеріали, одержані в результаті ліквідації основних засобів, браку у виробництві та відходів. Такі матеріали оприбутковуються на склад за

допомогою накладної. Вона складається матеріально відповідальною особою складу, яка передає цінності, у двох примірниках, один з яких служить підставою для списання матеріалів на склад, який здав цінні речі, а інший - як підстава для оприбуткування матеріалів.

Накладна на повернення із цеху на склад матеріалів, що не використовуються у виробництві, виписується лише у тому випадку, якщо ці матеріали були відпущені не за лімітно-забірною карткою, оскільки вона передбає облік повернення матеріалів, що відпускаються у виробництво. Виробничі запаси (матеріали) повинні відпускатися у виробництво відповідно до лімітів, встановлених на підставі норм витрат запасів на одиницю продукції, а також плану випуску продукції на місяць.

Основними документами, що відображають матеріали, відпущені зі складу для внутрішньогосподарських потреб, є лімітно-забірні картки, накладні - вимоги. Накладні - вимоги використовуються для одноразового відпуску запасів. Повторний відпуск матеріалів, оформляється лімітно-забірними картками, що об'єднують в собі розпорядчий документ, який містить ліміт (граничну кількість) відпуску, та накопичувальний виправдовуючий документ, що підтверджує багаторазовий відпуск запасів зі складу в рахунок ліміту. Лімітно-забірні картки заповнюються планово - виробничим відділом напередодні надходження запасів та затверджуються відділом постачання. В цих картках вказується місячний ліміт відпуску даному цеху запасів певного номенклатурного номера. Лімітно-забірні картки виписують у двох примірниках: один передається цеху - споживачу до початку місяця, а другий передається на складу. Бажано друкувати їх на папері різного кольору, щоб чіткіше відрізнити примірник цеху від примірника складу. В кінці місяця або використання ліміту лімітно-забірні картки передаються до бухгалтерії.

Відпуск матеріалів на сторону виконується на підставі договорів, розпоряджень, інших документів та письмового розпорядження керівника

підприємства. Відпуск, як й отримання запасів, оформляється товарно-транспортною накладною [20].

Щоб забезпечити своєчасне відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку на підприємствах повинні бути чітко визначені терміни передачі документів до бухгалтерії.

Від правильності документального оформлення операцій з надходження виробничих запасів залежить правильне віднесення їх вартості до виробничих витрат, а також реальність оцінки незавершеного виробництва та його відображення у звітності.

Методи складського обліку відображені в рисунку 5.

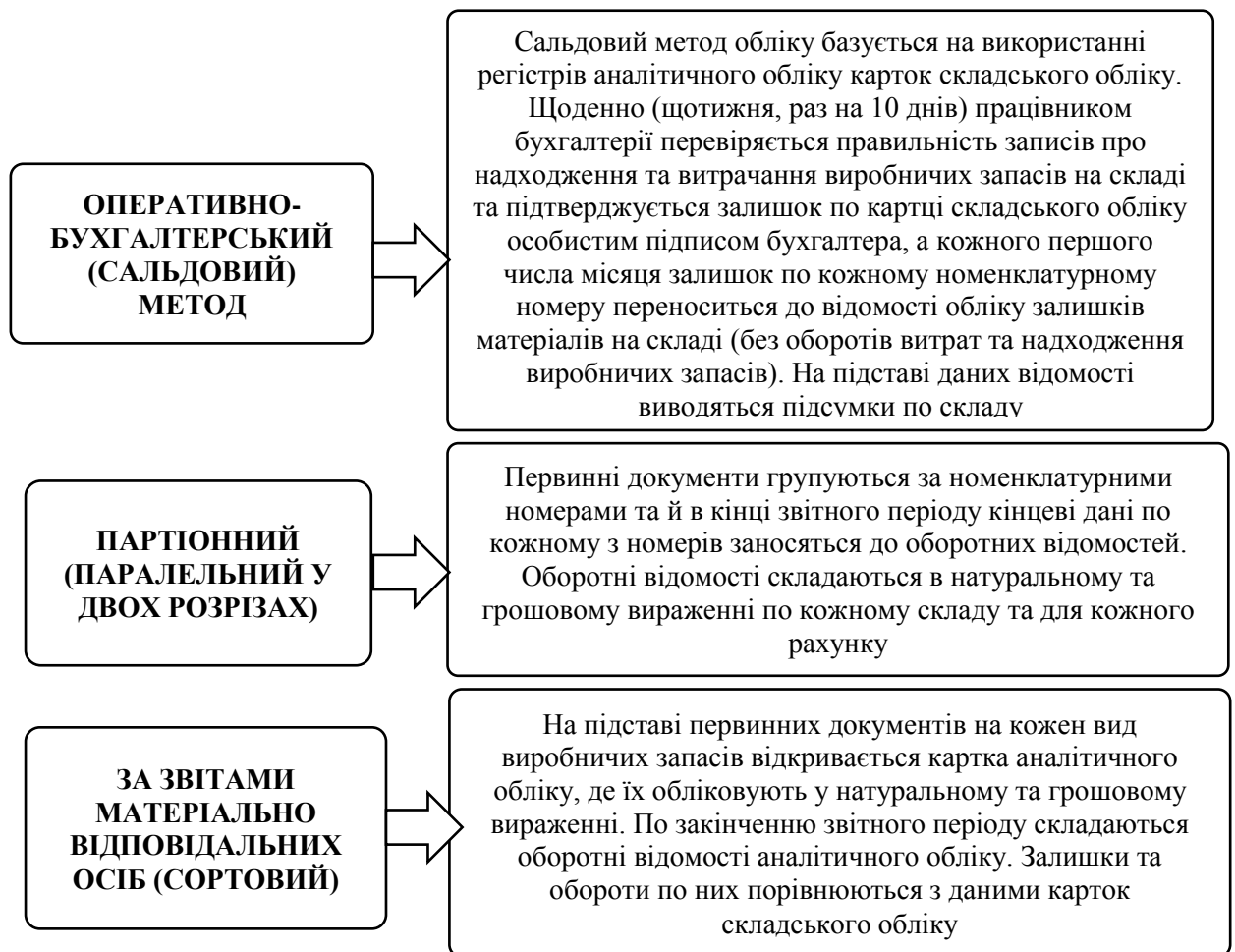

Рис. 5. Методи складського обліку виробничих запасів [14, с. 251]

Наказом Міністерства Фінансів України від 29.12.2000 р. за № 356 затверджено методичні рекомендації щодо застосування регістрів

бухгалтерського обліку. В ньому визначено, якщо підприємство не застосовує рахунки клас 8, облік витрат операційної діяльності та надзвичайних подій ведеться в скороченому Журналі 5. Інші операції відображають в Журналі 5А (для обліку витрат діяльності та відображення кредитових оборотів на рахунках обліку запасів, розрахунків з оплати праці, відрахувань на соціальні заходи також застосовується Журнал 5 або 5А та відомість 5.1 обліку руху запасів) (рис. 6).

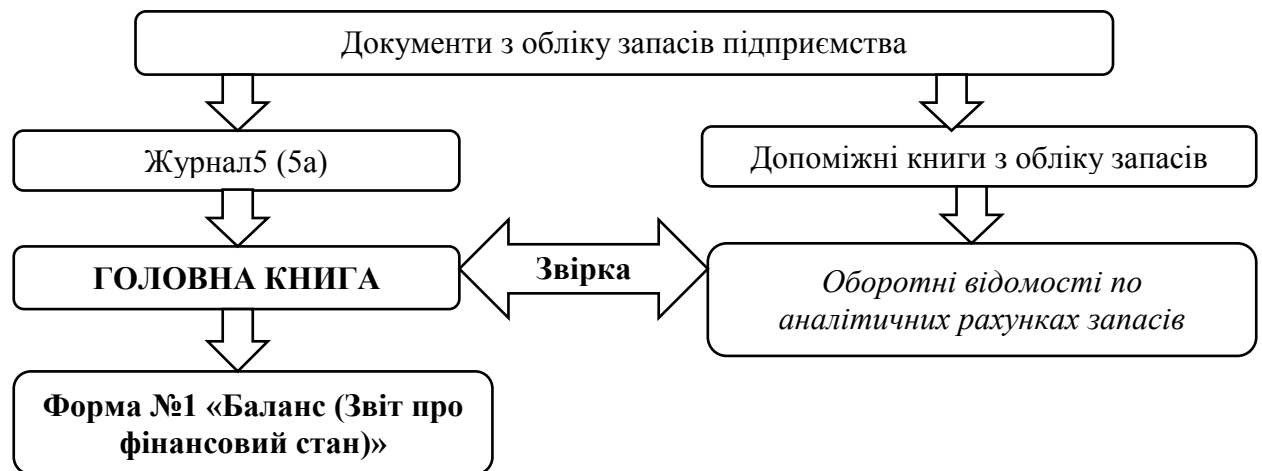

Рис. 6. Порядок відображення запасів при журнальній формі обліку

Показники цих журналів використовуються під час складання звіту про фінансові результати. Також використовується відомість 5.1. В ній інформація про надходження та витрачання запасів узагальнюється за синтетичними рахунками, за центрами відповідальності та місцями виникнення витрат. Журнал 5 (5А) складається з чотирьох розділів та Відомості аналітичного обліку запасів.

Відомість 5.1 аналітичного обліку запасів призначена для обліку товарно-виробничих запасів у розрізі синтетичних рахунків або субрахунків та ведеться за центрами відповідальності, МВО, місцями зберігання та напрямками витрат.

Записи у Відомості 5.1 здійснюються на підставі первинних документів або зведених відомостей, у яких узагальнюються дані з надходження на склади або до цехових комор виробничих запасів та з їх вибуття з

відповідних місць зберігання за звітній період [26].

Дані для заповнення Журналу 5 (5А) формуються наступним чином (рис. 7).

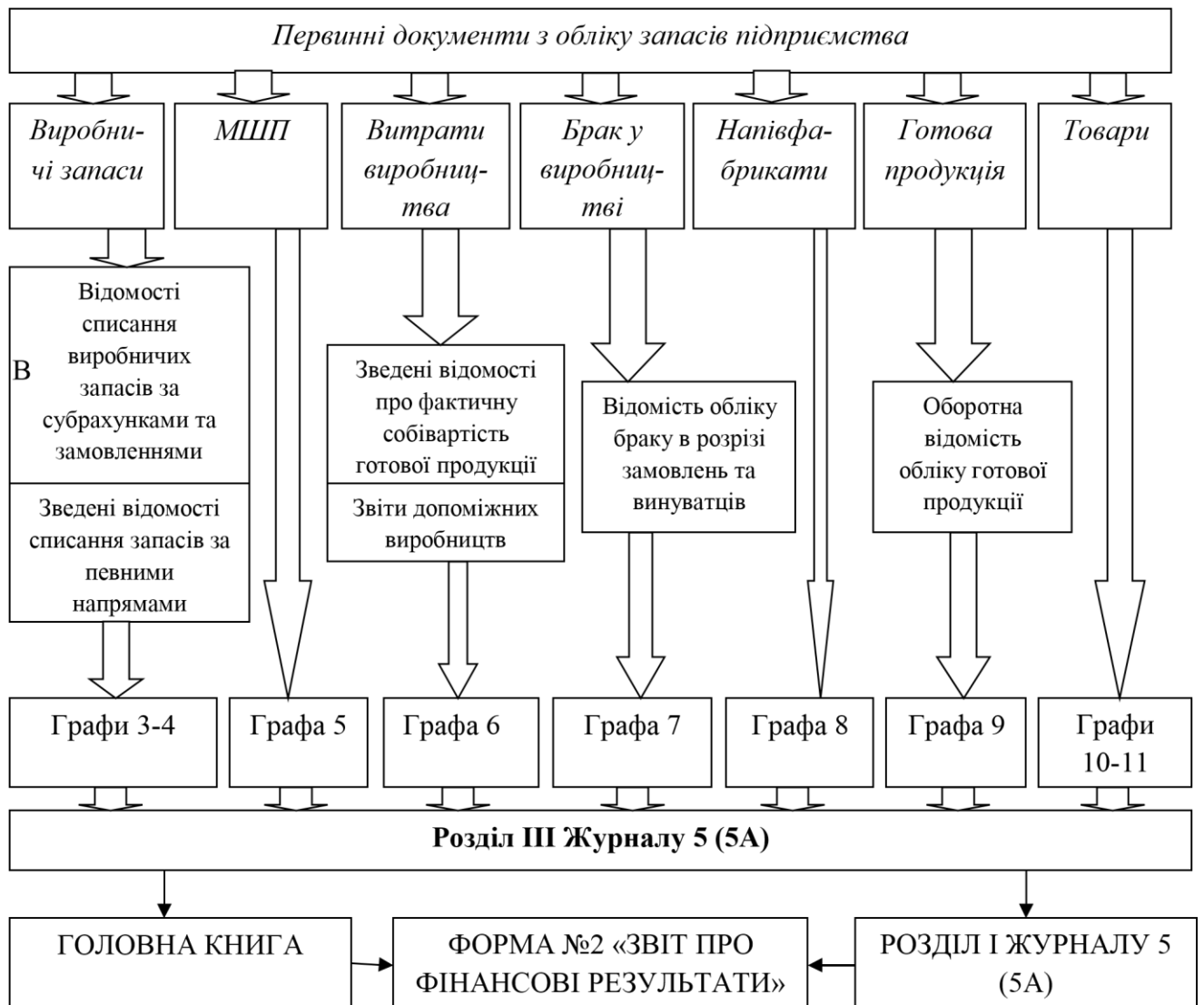

Рис. 7. Порядок формування даних для заповнення Журналу 5 (5А)

У господарській діяльності будь-якого підприємства використовують засоби праці з відносно низькою вартістю та незначним терміном експлуатації.

Такі предмети кваліфікують як малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) та відносять до класу запасів. До них належать предмети терміном експлуатації не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він триває більше одного року.

Документальне оформлення операцій, пов'язаних з надходженням МШП здійснюють аналогічно іншим виробничим запасам. Для підприємств затверджено такі типові форми первинні документів для обліку МШП (табл. 2):

Таблиця 2

Первинні документи з обліку МШП

№ форми	Назва форми	Призначення документу
МШ – 1	Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)	Застосовується для обліку зміни запасу інструментів (пристроїв) у роздавальних коморах на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного оборотного (обмінного) фонду
МШ – 2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, виданих під розписку робітнику чи бригадиру (для бригади) із роздавальної комори цеху для тривалого користування
МШ - 3	Замовлення на ремонт або заточування інструментів	Застосовується для обліку інструментів (пристроїв), переданих на заточування або ремонт. Використовується на тих підприємствах, де заточування та ремонт інструментів (пристроїв) проводиться у централізованому порядку
МШ - 4	Акт вибуття малоцінних швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення поломки та втрати інструментів (пристроїв) та інших малоцінних та швидкозношуваних предметів
МШ – 5	Акт на списання інструментів та обмін їх на придатні	Застосовується для оформлення списання інструментів (пристроїв), що стали непридатними, та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік проводиться за методом обмінного (оборотного) фонду
МШ – 6	Особова картка обліку спеціального одягу, спецвзуття та	Застосовується для обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються робітникам підприємства в індивідуальне користування за

	запобіжних пристроїв	встановленими нормами
МШ - 7	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів робітникам підприємств в індивідуальне користування за встановленими нормами.
МШ - 8	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених та непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів по закінченню строку використання, інших малоцінних та швидкозношуваних предметів й здача їх у комору для утилізації

Організація обліку МШП в експлуатації має певні особливості залежно від виду цих предметів. Зокрема, існує два варіанти обліку інструментів та пристроїв в роботі:

- перший варіант - всі операції з переміщення інструментів та пристроїв між складом та розподільними коморами підприємства оформляються такими первинними документами: одержання – шляхом виписування вимог або лімітних карток; повернення на склад – виписуванням накладних або записами в лімітних картках.

- другий варіант - документально оформляють тільки операції, які спричинили зміни в запасах МШП у відповідних підрозділах. У такому випадку підрозділи обмінюють непридатні до використання, зношені інструменти та пристрої на складі на придатні.

Для обліку зміни (обмінний фонд) запасу інструментів (пристроїв) у роздавальних коморах застосовують форму № МШ-1 «Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)», яка виписується у двох екземплярах (один примірник знаходиться в інструментальному відділі, другий – у виробничому підрозділі). На підставі

цієї форми вносять зміни до картки складського обліку матеріалів (форма № М-12) інструментально-роздавальної комори.

Для обліку МШП, виданих під розписку робітнику або майстру зі складу цеху для тривалого використання, застосовують Картку обліку МШП (форма № МШ-2), яку заповнює комірник в одному екземплярі на кожного робітника, який отримав ці предмети. Для обліку інструментів, виданих для короткочасного використання, застосовується інструментальна марка (в ній вказується номер цеху, табельний номер робітника), яка при здачі інструменту комірникові повертається робітникові, причому на одну табельну марку видається тільки один інструмент.

Інструменти (пристрої), передані на заточування або ремонт, оформляють Замовами на ремонт або заточування інструментів (пристроїв) (форма № МШ-3), яке видається комірником у двох примірниках. Один примірник залишається у комірника з розпискою виконавця, другий передають разом із інструментом до цеху-виконавця (заточувальну майстерню). Після заточування чи ремонту інструмента (пристрою) комірник робить відмітку у своїй копії про повернення інструмента (пристрою) та розписується у примірнику цеху-виконавця.

Для оформлення поломки та втрати інструментів (пристроїв) чи інших МШП застосовують Акт вибуття МШП (форма № МШ-4). Складається в одному примірнику майстром та начальником цеху (дільниці) на одного або декількох робітників.

У випадку поломки, псування та втрати малоцінних та швидкозношуваних предметів з вини робітника акт складають у двох примірниках. Один примірник залишають в цеху (на дільниці), а другий направляють у розрахункову частину бухгалтерії для утримання у встановленому порядку з робітника вартості зламаного, зіпсованого чи втраченого предмета.

Коли робітник пред'являє Акт вибуття, замість непридатного чи втраченого предмет, йому видають придатний та відображають інформацію

про це в картці обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів (форма № МШ-2). Акт вибуття потім прикладають до актів на списання (форми № МШ-5 і МШ-8).

На підприємствах, де вибулі з виробництва предмети обмінюють за рахунок обмінного фонду, використовують Акт на списання інструментів (пристроїв) та обмін їх на придатні (форма № МШ-5), який складають в одному примірнику комісією цеху на підставі разових актів вибуття МШП (форма № МШ-4). Непридатний інструмент за актом здають до комори для утилізації. Акт візує начальник інструментального чи виробничого цеху (дільниці) та подають до центрального інструментального складу (ЦІС), з якого видають цеху інструменти (пристрої) того ж найменування, марки та розміру за актом без виписки вимог та лімітних карток. Після видачі складом інструментів (пристроїв) акт передають до бухгалтерії, де згідно з ним проводять списання інструментів (пристроїв) зі складу, без відображення їх руху у роздавальних комор цехів. Виданий складом інструмент (пристрій) в порядку обміну за актами у картці обліку роздавальних комор не відображають.

Облік спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, виданих робітникам в індивідуальне користування за встановленими Кабінетом Міністрів України нормами, ведеться в Особовій картці обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів (форма № МШ-6). Картку складають в одному примірнику та зберігають у комірника цеху (дільниці). У випадку втрати взятих предметів спецодягу, спецвзуття або запобіжних засобів в особовій картці за ф. № МШ-6 в рядку загубленого предмету в розділі «Повернено» роблять запис: «Акт вибуття № _____ і дата».

Черговий спецодяг, спецвзуття та запобіжні засоби колективного користування, що видаються робітникам та службовцям лише на час роботи, на яку вони передбачені, зберігають в коморах та видають під відповідальність майстрів та інших робітників, перелік яких затверджує керівник підприємства. Черговий спецодяг, спецвзуття та запобіжні засоби

записують на окремі картки з поміткою «Чергова».

При автоматизованій обробці даних з обліку МШП особова картка не ведеться.

Якщо видача спецодягу здійснюється великій кількості працівників, вона видається за допомогою форми № МШ-7 «Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв». Заповнюють її у двох примірниках комірником цеху (дільниці) окремо на видачу та на повернення спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів та засвідчують відповідними підписами. Один примірник передають до бухгалтерії, другий залишається у комірника цеху (відділу, дільниці).

За цією формою ведуть облік прийнятих від робітників спецодягу, спецвзуття для прання, дезінфекції, ремонту та для літнього зберігання.

Форма № МШ-8 «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів» застосовують для списання морально застарілих МШП та здавання їх в утилізацію. Складають акт в одному екземплярі на підставі разових актів форми № МШ-4. [11].

3. Організація синтетичного та аналітичного обліку матеріальних ресурсів

З огляду на те, що об'єктом дослідження обрано такі складові матеріальних ресурсів як виробничі запаси та МШП, тому розглянемо відображення в обліку цих об'єктів.

Виробничі запаси - це придбані або самостійно виготовлені запаси, які надалі переробляються на підприємстві або зберігається для іншого споживання в ході звичайного операційного циклу. Вони поділяються на: сировину – придбані або іншим чином отриману (вирощені, видобуті) продукцію (матеріали), яка перебуває у власності підприємства та призначена для подальшої переробки, основні й допоміжні матеріали; комплектуючі вироби; покупні напівфабрикати та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва, виконання робіт, надання послуг, виробничих та адміністративних потреб.

З метою узагальнення інформації про наявність та рух запасів сировини, матеріалів, комплектуючих виробів та інших запасів Планом рахунків передбачений рахунок 20 «Виробничі запаси», який ведеться за субрахунками:

- 201 «Сировина і матеріали» - використовується для відображення наявності та руху сировини та основних матеріалів, які є частиною виготовленої продукції або є важливою частиною виробництва. На цьому субрахунку ведеться облік основних матеріалів, що використовується будівельними підрядниками при виконанні ремонтних робіт (субрахунок 205), облік допоміжних матеріалів, що використовуються при виробництві продукції або для господарських потреб, технічних цілей та сприяння у виробничому процесі, а також обліку переробки сільськогосподарської продукції;

- 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби" - ведуть облік і рух напівфабрикатів і комплектуючих виробів, придбаних

підприємствами для виробництва продукції; конструкцій і деталей (металевих, дерев'яних тощо), що використовуються підрядниками під час виконання будівельно-монтажних та ремонтних робіт; спеціальне обладнання, інструменти, пристрої тощо, які використовують науково-дослідні та конструкторські організації та ін.

Продукція, придбана для додаткового комплектування готової продукції, не включаються до її собівартості і обліковуються на рах. 28 «Товари». Обладнання і пристрої загального призначення обліковуються на рах. 10 «Основні засоби», 22 «Малоцінні і швидкозношувані предмети»;

- 203 «Паливо» - використовується для обліку наявності та руху палива, що купується або заготовлюється для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для вироблення енергії та опалення будівель. Тут також обліковуються оплачені талони на бензин, газ, дизельне паливо і мастильні матеріали;

- 204 «Тара й тарні матеріали» - призначений для відображення наявності та руху всіх видів тари, крім тари, що використовується як господарський інвентар, а також матеріали та деталі, що використовують для виготовлення тари та її ремонту. З метою забезпечення безпеки відвантаженої продукції матеріали, що використовуються для додаткового обладнання вантажних автомобілів, барж та суден, не включені до тари й обліковуються на субрахунку 201 «Сировина»;

- 205 «Будівельні матеріали» - підприємства-забудовники відображають рух будівельних матеріалів, конструкцій і деталей, обладнання та комплектуючих виробів, які підлягають до монтажу, та інших запасів необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій. Цей субрахунок не враховує обладнання, яке не потребує монтажу: транспортні засоби, верстати, виробничі інструменти, вимірювальні та інші прилади, виробничий інвентар тощо;

- 206 «Матеріали, передані в переробку» - призначений для обліку матеріалів, переданих у переробку на сторону та які надалі включаються до

складу собівартості отриманих з них виробів. Витрати на переробку матеріалів, що оплачуються стороннім підприємствам, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких ведеться облік продукції, отриманої в результаті переробки;

- 207 «Запасні частини» - призначений для обліку придбаних або виготовлених запасних частин, готових деталей, компонентів, що використовуються для проведення ремонтів, заміни зношених частин машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільних шин на складі та обороті. На цьому ж субрахунку ведеться облік обмінного фонду повно комплектних машин, устаткування, двигунів, вузлів, що створюються в ремонтних підрозділах підприємства, на ремонтних підприємствах);

- 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» - призначений для обліку мінеральних добрив, отрутохімікатів, біопрепаратів, медикаментів, що використовується для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин. Тут також відображають саджанці, насіння та корми, що використовується для висаджування, посіву та відгодівлі тварин безпосередньо в господарстві;

- 209 «Інші матеріали» - призначені для обліку відходів виробництва (обрубків, обрізків, стружки тощо), невиправного браку, матеріальних цінностей, одержаних від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, палива або запасних частин (металобрухт, утиль), зношені шини, бланків суворого обліку (за вартістю придбання) тощо [12].

Аналітичний облік організований для отримання детальної інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами.

Деталізація аналітичного обліку базується на:

- наявності великої кількості складів для їх зберігання;
- суттєвою кількістю номенклатурних одиниць;
- складній організаційній та виробничій структур підприємства.

Кожна компанія відкриває аналітичні рахунки на основі того, скільки їх необхідно для управління виробництвом. Найбільш типовими розрізами роботи аналітика можуть бути: склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

Для відображення наявності та руху виробничих запасів призначені наступні балансові та позабалансові рахунки (див. рис. 8).

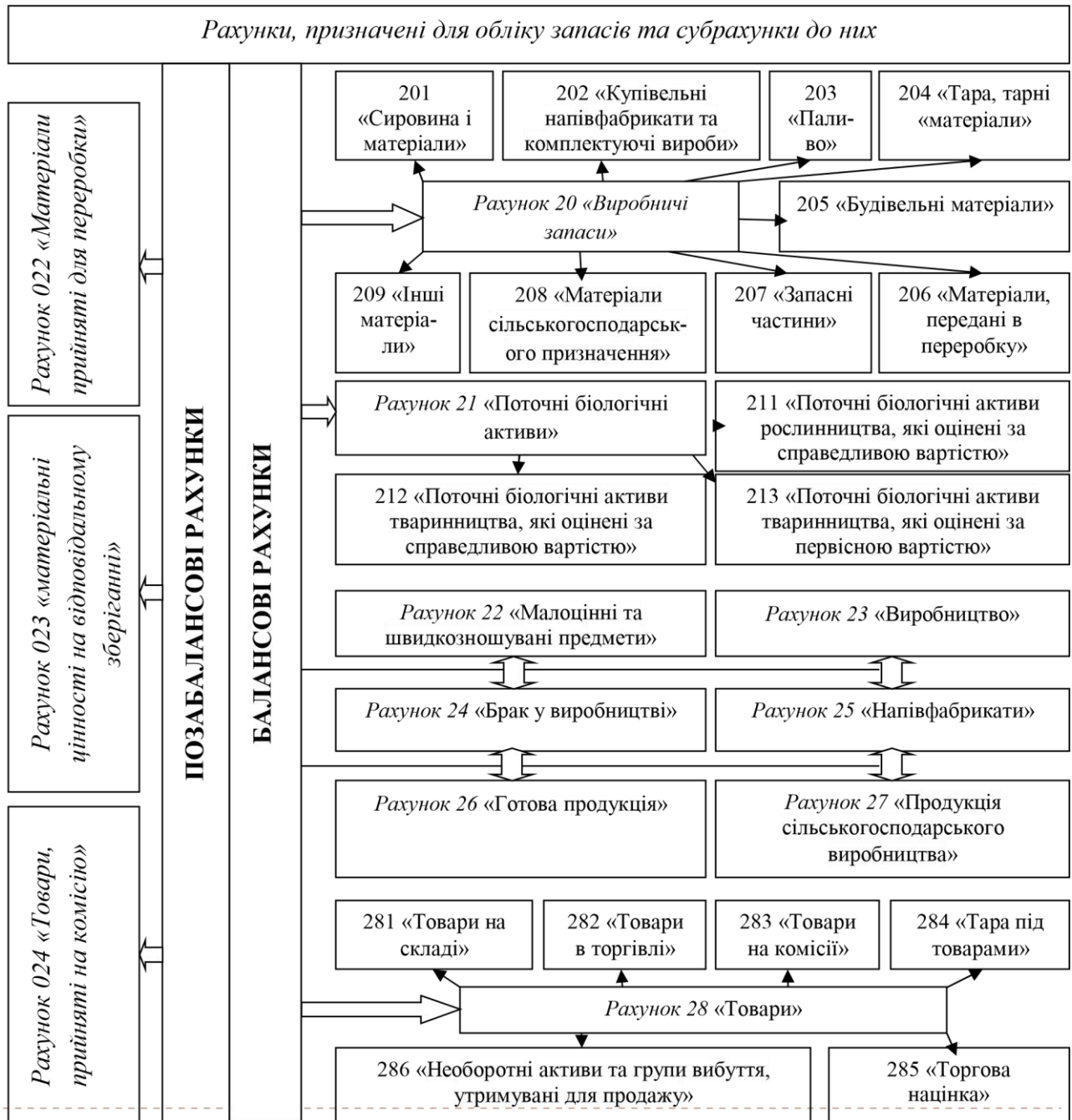

Рисунок 8. Балансові та позабалансові рахунки обліку запасів

До окремих рахунків синтетичного обліку та субрахунків можуть відкриватись рахунки аналітичного обліку, що дозволяють визначити їх обсяг в цілому, та за кожним видом окремо (див. табл.3).

Таблиця 3

Розрізи аналітичного обліку виробничих запасів

Субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»	Розріз аналітики
201 «Сировина та матеріали»	В розрізі видів та груп сировини, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	В розрізі купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
203 «Паливо»	В розрізі видів палива, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
204 «Тара й тарні матеріали»	В розрізі видів тари й тарних матеріалів й матеріально відповідальних осіб
205 «Будівельні матеріали»	За видами (групами) та окремими об'єктами будівельних матеріалів
206 «Матеріали, передані в переробку»	В розрізі, який забезпечує отримання даних про підприємство переробника та контроль за операціями з переробки за відповідними втратами
207 «Запасні частини»	За місцями зберігання й однорідними групами (механічна група, електрична група тощо). Аналітичний облік машин, обладнання двигунів, вузлів та агрегатів обмінного фонду також ведеться за групами: придатні до експлуатації (нові та відновлені); що підлягають відновленню (на складі); що знаходяться в ремонті
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	За групами та видами матеріалів сільськогосподарського призначення в розрізі їх номенклатури
209 «Інші матеріали»	За видами та групами інших матеріалів

Аналітичний облік виробничих запасів здійснюється в розрізі їх найменувань або однорідних груп за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів

відповідно до номенклатури-цінника. Кожна з груп виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами. Кожному найменуванню сорту, розміру виробничих запасів привласнюється номенклатурний номер, який фіксується у спеціальному реєстрі - номенклатури-цінника, де також вказуються одиниця виміру та облікова ціна запасу [3].

Будь-який документ про рух виробничих запасів повинен містити не лише найменування запасу, але та номенклатурний номер, що допоможе уникнути помилок при заповненні прибуткових та видаткових документів та здійснення операцій у складському та бухгалтерському обліку виробничих запасів. Виробничі запаси можуть надходити на підприємство від постачальників, як внесок до статутного капіталу та іншими способами [17; 18].

З метою обліку та узагальнення інформації про наявність та рух малоцінних та швидкозношуваних предметів, що належать підприємству та знаходяться на складі, Планом рахунків передбачений рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Вартість введених в експлуатацію малоцінних та швидкозношуваних предметів виключаються зі складу активів з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцем експлуатації та відповідними особами протягом строку їх фактичного використання.

На позабалансових рахунках узагальнюється інформація про наявність та рух цінностей, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні (матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, переробці, комісії)

Позабалансовий рахунок 022 «Матеріали, прийняті для переробки» призначений для обліку руху надходження сировини та матеріалів від замовника, які прийняті для переробки (давальницька сировини) та не оплачуються одержувачем, та їх вибуття. Аналітичний облік давальницької сировини ведеться за замовниками, видами сировини й матеріалів та за

місцями їх зберігання чи переробки. Облік затрат з переробки чи доробки давальницької сировини здійснюється на рахунках обліку витрат виробництва (за винятком вартості давальницької сировини замовника).

На позабалансовому рахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні» ведеться облік прийнятих товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) на відповідальне зберігання з приводу відмови від акцепту розрахункових документів постачальників; одержаних від постачальників, але не сплачених ТМЦ, заборонених до витрачання до їх оплати; одержаних ТМЦ надміру, ніж в видаткових документах постачальників; сплачених покупцями товарно-матеріальних цінностей, які дозволено (як виняток) залишати на відповідальному зберіганні, оформлених охоронними розписками, та не вивезених з причин, незалежних від підприємства, тощо.

Аналітичний облік матеріальних ресурсів, прийнятих на відповідальне зберігання, ведеться на підприємствах-власниках за видами, сортами та місцями зберігання. Такі матеріальні ресурси зберігаються окремо від власних.

Для своєчасної та правильної організації аналітичного та синтетичного обліку матеріальних цінностей необхідне не лише добре налагоджена логістика, а й правильне групування.

Виробничі запаси можуть надходити на підприємство:

- від постачальників;
- в результаті виробництва власними силами;
- як внесок засновників до статутного капіталу підприємства;
- безоплатно передані іншими підприємствами.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» призначений для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками призначений. Кредит рахунку 63 відображає заборгованість за товари та матеріали, отримані від постачальників та підрядників, прийняті роботи, послуги, за дебетом - її погашення, списання тощо. Всі ці операції

відображаються на рахунку 63 незалежно від того, коли здійснювався акцепт виставленого рахунку-фактури.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Аналітичний облік розрахунків із постачальниками та підрядниками ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) для оплати.

На субрахунку 632 аналітичний облік ведеться в гривнях та у валюті, передбаченій в договорі.

Аналітичний облік розрахунків за імпортними операціями може здійснюватися в розрізі країн, а всередині країн – в розрізі постачальників або номерів контрактів. У будь-якому випадку повинен бути забезпечений контроль за своєчасністю платежів по кожній поставці товарів. Аналітичний облік ведеться за місцями зберігання та обліковими (товарними) партіями, при визначенні характеристик яких враховуються: характер товару, можливість зберігання партії в процесі перевезення, перевалки, зберігання вантажу. Якщо існує угода з іноземним постачальником про пред'явлення рахунку-фактури для кожної транспортної партії, то партія - це партія, що виставляється за рахунком одного постачальника.

Вартість отриманих матеріальних запасів, виконаних робіт, наданих послуг відображається на рахунках обліку матеріальних запасів або витрат без врахування суми ПДВ, вказаної в документах постачальника.

Незалежно від прийнятої підприємством методу оцінки матеріальних запасів, рахунок 63 кредитується відповідно до документів постачальника в межах суми акцепту. У тому випадку, коли рахунок постачальника був прийнятий та оплачений до надходження вантажу, а при прийманні матеріальних запасів виявилась їх недостача проти відфактурованої кількості, невідповідність цін та якісних показників, обумовлених в угоді,

арифметичні помилки, брак отриманих матеріальних запасів, та робиться проводка на суму нестачі, неякісних товарів, помилки тощо:

Д-т 374 «Розрахунки за претензіями»;

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Типові бухгалтерські проводки кредиторської заборгованості мають такий вигляд (табл. 4).

Таблиця 4

Відображення заборгованості перед постачальниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Оприбуткування ТМЦ від постачальників	20 «Виробничі запаси», 22 «МШП», 28 «Товари»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2	Акцептовано рахунок постачальника за виконані роботи, надані послуги виробничого характеру	23 «Виробництво»	
3	Відображено суму ПДВ	64 «Розрахунки за податками й платежами»	
4	Відображено вартість послуг, наданих підприємству підрядниками, у зв'язку з виконанням таким підприємством власних гарантійних зобов'язань	47 «Забезпечення майбутніх витрат та платежів»	
5	Відображено послуги, надані підрядниками: - пов'язані з організацією виробництва; - пов'язані з організацією управління підприємства	91 «Загальновиробничі витрати» 92 «Адміністративні витрати»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
6	Нараховані постачальникам економічні санкції за невиконання договорів	948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Незалежно від прийнятої підприємством методу оцінки матеріальних запасів, рахунок 63 кредитується відповідно до документів постачальника в межах суми акцепту. У тому випадку, коли рахунок постачальника був

прийнятий та оплачений до надходження вантажу, а при прийманні матеріальних запасів виявилась їх недостача проти відфактурованої кількості, невідповідність цін та якісних показників, обумовлених в угоді, арифметичні помилки, брак отриманих матеріальних запасів, та робиться проводка на суму нестачі, неякісних товарів, помилки тощо:

Д-т 374 «Розрахунки за претензіями»;

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Операції з оплати рахунків постачальників відображають за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Вартість отриманих матеріальних запасів, виконаних робіт, наданих послуг відображається на рахунках обліку матеріальних запасів або витрат без урахування суми ПДВ, зазначеної в документах постачальника.

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій за невідфактурованими поставками та виробничими запасами, що знаходяться в дорозі має ряд особливостей. Невідфактурованою вважається поставка матеріальних цінностей від постачальника до пред'явлення розрахункового документу, на підставі якого здійснюється оплата.

При надходженні розрахункового документу постачальника раніше зроблений запис вартості матеріальних цінностей за купівельними (обліковими) цінами сторнують та здійснюють додатковий запис на суму рахунку, що пред'явлений до оплати.

Невідфактуровані поставки визначаються в кінці місяця на підставі даних про фактичні надходження матеріальних цінностей та розрахункових документів, пред'явлених для оплати. Постачальника терміново повідомляють про таку поставку: йому висилають лист та акт про приймання матеріалів (форма № М-7).

Операції з оплати рахунків постачальників відображають за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (табл. 5).

Таблиця 5

Відображення погашання заборгованості перед постачальниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1. Оплачено рахунки постачальників			
	З поточного або валютного рахунку	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
	акредитивами або чеками лімітованих чекових книжок		313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»
	виданими банком для цієї мети короткостроковими позиками		60 «Короткострокові позики»
	виданими банком для цієї мети довгостроковими позиками		50 «Довгострокові позики»
	готівкою з каси		30 «Готівка»
	з підзвітних сум		372 «Розрахунки з підзвітними особами»
2	Відображені одержані штрафи, пені, неустойки за порушення господарських договорів, які визнані боржником		63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
3	Списання кредиторської заборгованості після закінчення строків позовної давності	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»
4	Виданий вексель в погашення заборгованості перед постачальником	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	51 «Довгострокові векселі видані»
5	Видана облігація постачальнику в рахунок погашення заборгованості		52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»

Продовження таблиці 5

6	Погашено заборгованість перед постачальником за рахунок короткострокової позики банку	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	60 «Короткострокові позики»
7	Виданий вексель в погашення заборгованості перед постачальником		62 «Короткострокові векселі видані»

Матеріальні цінності вважаються в дорозі, якщо вони оплачені, але до кінця місяця не надійшли (або знаходяться на відповідальному зберіганні у постачальника).

У наступному місяці вказані матеріальні цінності відновлюються на рахунку 63 сторнуючим записом з такою ж кореспонденцією. В міру надходження виробничих запасів, які вважаються в дорозі, їх оприбутковують в кількості, що фактично надійшла.

Транспортно-заготівельні витрати, що виникають при надходженні виробничих запасів включають безпосередньо до собівартості придбаних запасів. Згідно з П(С)БО 9 підприємство може відображати транспортно-заготівельні витрати з доставки запасів на окремому субрахунку рахунків обліку запасів. Наприкінці місяця суму за рахунком транспортно-заготівельних витрат розподіляють між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця та сумою запасів, що вибули за звітний місяць.

Під випуском у виробництво розуміють відпуск матеріалів (сировини) для виготовлення продукції, виконання робіт чи надання послуг. Відпуск сировини та матеріалів в комори цехів розглядається як внутрішнє переміщення матеріалів (сировини). При відсутності в цехах комор відпуск сировини та матеріалів з центральних складів вважається витратами на виробництво.

При відпуску сировини та матеріалів у виробництво необхідно дотримуватись наступних вимог:

- запаси обліковуються за вагою, обсягом масою у суворій

відповідності з нормативами витрат на визначений обсяг виробництва;

- відпуск здійснюється в межах попередньо встановлення лімітів;
- з головним бухгалтером узгоджуються списки осіб, яким надано право вимагати зі складів запаси, а також беруться зразки їх підписів. Ці дані повинні бути повідомлені працівникам складів (комор). Запаси на виробництво видаються зі складів тільки представникам цехів, відділів тощо, які офіційно призначаються для їх отримання.

Бухгалтерські записи по списанню використаних матеріальних цінностей представлені у таблиці 6.

Таблиця 6

Бухгалтерські проводки по списанню використаних матеріалів

№	Зміст господарської операції (фактів, подій)	Кореспонденція		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Відпущено для виробництва продукції	23	20	8000
2	Відпущено на виправлення браку	24	20	300
3	Списано на загально виробничі потреби	91	20	4000
4	Списано на адміністративні потреби	92	20	1500
5	Списано на збут продукції	93	20	500
6	Відображено виявлену при інвентаризації недостачу запасів	947	20	400
7	Передано безоплатно іншому підприємству	949	20	200

Накопичення витрат сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, тари та тарних матеріалів, запасних частин на потреби виробництва здійснюється за дебетом 23 «Виробництво» та кредитом відповідних рахунків (рах. 201, 202, 203, 204, 207 та інші). Тобто іншими словами, підприємства які не використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами» кредитують рахунки 20 «Виробничі запаси» та рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та дебетують рахунок 23 «Виробництво».

Для збереження готової продукції (товару) використовується тара, тому

відзначимо деякі особливості обліку тари.

Тара та тарні матеріали обліковують таким же самим чином, як й сировина та матеріали, але є деякі особливості обліку.

Тара відіграє важливу роль як засіб збереження й захисту продукції (товару) від шкідливого впливу зовнішнього середовища, вона сприяє процесу товаропросування, полегшує транспортування, вантажно-розвантажувальні роботи, забезпечує якість продукції.

Переміщення продукції від виробника до споживача відбувається, у більшості випадків, завдяки тарі. На неї витрачаються значні кошти, тому раціональне її використання дає великий економічний ефект. У зв'язку з цим необхідно:

- організувати облік тари – як порожньої, так й під готовою продукцією;
- перевіряти стан тари та організувати її ремонт;
- реалізувати тару, яка не використовується;
- збільшувати оборотність тари, що зменшує потребу в ній та сприяє зниженню витрат на виробництво та реалізацію продукції;
- забезпечити своєчасне повернення тари постачальникам;
- проводити інвентаризацію тари, виявляти винних у нестачі, псуванні чи знищенні тари та відшкодовувати її вартість.

У складі тари обліковуються також тарні матеріали (деталі для ящиків та бочок, металева стрічка, картон та інші).

Облік тари та тарних матеріалів ведеться на субрахунку 204 «Тара й тарні матеріали». Крім оборотної, існує тара, яка використовується в якості господарського інвентарю. Для обліку такої тари призначені субрахунки 115 «Інвентарна тара» або 106 «Інструменти, прилади та інвентар».

Якщо на підприємстві є тарний цех, то облік виготовлення тари здійснюється на рахунку 23 «Виробництво», в дебет якого списуються витрати, пов'язані з відпуском матеріалів, нарахуванням заробітної плати,

зносом основних засобів (кредит рахунків 13, 20, 22, 24, 65, 66 та інших).

Покупна тара (дерев'яна – ящики, бочки, піддони; картонна й паперова – коробки, пачки, мішки; металева – бідони, каністри, бочки, цистерни; пластмасова – ящики, пляшки, флакони; скляна – пляшки, банки; із тканини та хімволокна мішки, пакунки, пакети та ін.) оприбутковується на склад від постачальників. Порядок приймання тари не відрізняється від порядку оприбуткування матеріалів.

Багатооборотна тара (бочки, фляги, ящики, скляний посуд) приймається на облік за заставними цінами різниця між первинною вартістю та заставною відносить на збитки (якщо заставна вартість перевищує первинну) або на доходи (якщо заставна вартість нижча від первинної).

Тара, що стала не придатною до подальшого використання, списується актом, який складає комісія, призначення керівником підприємства. В акті зазначаються причини та винні особи, а також кількість одиниць тари, її первинна вартість, можливість продажу. Непридатна тара (металевий брухт, скляний бій, дерев'яні деталі, макулатура) здається в якості вторинної сировини або реалізовується покупцям.

Результати інвентаризації тари відображають в такому ж порядку, як й виробничих запасів [21, с. 239].

4. Методика та напрями аналізу та стану використання матеріальних ресурсів підприємства

Методика аналізу використання матеріальних ресурсів підприємства є важливим етапом всебічного вивчення функціональних процесів підприємства. Матеріальні ресурси залишаються важливою частиною виробничої діяльності підприємства, вартісна характеристика якої є найбільш динамічною й тому мають значний вплив на операційні витрати та фінансові результати.

Методика аналізу використання матеріальних ресурсів традиційно включає ряд важливих етапів: аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах, аналіз величини запасів (матеріальних ресурсів), які компанія використовує за певний період, аналіз виконання контрактів на постачання матеріальних ресурсів, аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів, інші. Основні існуючі етапи аналізу використання матеріальних ресурсів, а також можливі напрями його розширення відповідно до вимог сучасного етапу розвитку теорії організації наведено на рис. 9.

Рис. 9. Поглиблення методики аналізу використання матеріальних ресурсів

Метою аналізу використання матеріальних ресурсів є визначенні забезпеченості підприємства всіма видами матеріальних ресурсів, пошук резервів для їх раціонального використання та зменшення матеріаломісткості продукції, що в свою чергу підвищує ефективність виробництва за рахунок раціонального використання ресурсів (рис. 10).

Рис. 10. Завдання, об'єкти та етапи аналізу використання матеріальних ресурсів

Джерела інформації для аналізу використання матеріальних ресурсів наведені в таблиці 6.

Таблиця 6

Інформаційна база аналізу використання матеріальних ресурсів

№ з/п	Група	Джерела інформації
1.	Первинні документи	Журнал обліку вантажів, що надійшли, довіреності, прибуткові ордери, акти приймання матеріалів, лімітнозабірні картки, акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, накладні-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, картки складською обліку матеріалів, відомості обліку залишків матеріалів на складі, матеріальні ярлики, сигнальні довідки про відхилення фактичною залишку матеріалів від встановлених норм запасу, матеріальні звіти, картки обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, акти закупівлі запасів, акти про брак, відомості про брак, накладні на здачу готової продукції на склад, описи-акти уцінки товарів та продукції, які залежались, та лишків запасів тощо
2.	Рахунки бухгалтерського обліку	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати»
3.	Облікові реєстри	Журнал 5, 5А, відомість 5.1
4.	Фінансова звітність	Ф. № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
5.	Статистична звітність	Ф. № 5-С «Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)», ф. № 1-підприємство «Звіт про основні показники діяльності підприємства», ф. № 4МТП «Звіт про залишки та використання палива та паливо мастильних матеріалів»
6.	Податкова звітність	Декларація про прибуток підприємства
7.	Інші джерела	Бізнес-план, замовлення, оперативні дані відділу технічного постачання, договори (контракти) на постачання сировини та матеріалів, планові й звітні калькуляції, дані системи норм та нормативів витрачання матеріальних ресурсів, норм запасу, інформація маркетингових досліджень тощо

Дані джерела інформації використовуються для проведення ретроспективного аналізу використання матеріальних ресурсів. Оперативний аналіз проводиться за даними первинного обліку. Прогнозний аналіз виробництва та збуту використовується для оцінки відповідних альтернативних управлінських рішень.

В процесі аналізу забезпечення підприємства матеріальними ресурсами необхідно:

1) перевірити розрахунок потреби в матеріальних ресурсах; оцінити забезпеченість потреби джерелами покриття, зокрема, визначити ступінь потреби в контрактах на матеріальні ресурси для їх постачання (за строками, обсягами та асортиментом партій, якістю матеріалів тощо), чинності контрактів та їх фактичного виконання;

2) визначити відповідність фактичного постачання запасів запланованим потребам з урахуванням обсягу та складу неліквідності, суми списаних збитків;

3) виявити зменшення обсягів виробництва через недостатню кількість матеріальних ресурсів, причини надлишкових запасів [9, с. 162].

Важливим фактором забезпечення підприємства матеріальними ресурсами є правильність розрахунку потреб, раціонально організована логістика (вибір постачальників, форм поставок та систем розрахунків).

Планування потреб у ресурсах базується на наукових методах. Методи визначення потреби в матеріальних ресурсах – це методи визначення матеріальних ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та іншої діяльності підприємства. У практиці планування матеріально-технічного забезпечення застосовуються різні методи визначення потреби в матеріальних ресурсах залежно від наявності даних, особливостей технологічних процесів виробництва, призначення матеріалів, інших особливостей виробництва та споживання матеріалів.

Потреба в матеріальних ресурсах визначається з урахуванням потреб окремих їх видів для основної та іншої діяльності підприємства, а також

запасів, матеріальних ресурсів, необхідних для нормальної роботи на кінець періоду:

$$MP_i = \sum MP_{ij} + MP_i^3, \quad (1)$$

де MP_i – загальна потреба підприємства в i -тому виді матеріальних ресурсів;

MP_{ij} – потреба i -того виду матеріальних ресурсів на j -й вид діяльності (на виконання виробничої програми, на приріст незавершеного виробництва, на ремонтно-експлуатаційні потреби, на дослідні та експериментальні роботи, на виготовлення інструменту та спеціального оснащення тощо);

MP_i^3 – необхідні для нормального функціонування підприємства запаси i -того виду матеріальних ресурсів на кінець періоду.

В основу розрахунку потреби підприємства в матеріальних ресурсах покладено нормативи та норми їх витрачання, норми складських запасів.

Наявність матеріальних ресурсів:

1) при функціональному підході: закупівля та виробництво партій здійснюється на вузькоспеціалізованих підприємств з метою зниження собівартості на одиницю продукції та придбаних товарів. Така політика масових закупівель вимагає певних обсягів запасів, що дозволяють відповідним службам здійснювати політику «оптимальних» закупок, щоб передбачити, коли споживчі послуги потребуватимуть цих покупок.

2) запаси сировини та матеріалів, необхідних на випадок труднощів із постачанням запасів; запаси напівфабрикатів та готової продукції – перед виробничим ризиком (поломки, страйки, брак тощо); запаси кінцевої продукції – при коливаннях обсягів продажу.

Отже, розмір планової потреби у відповідному виді запасів на виконання основної виробничої програми, на капітальне будівництво та на непромислові потреби (для обслуговування житлового фонду, дитячих та інших, закладів) може бути визначена шляхом множення норми витрачання на кількість продукції або обсяг робіт у попередньому періоді.

$$P_i = \sum^n H_{ij} \times \Pi_j \quad (2)$$

де H_{ij} – норма витрат i -го матеріалу на виробництво одиниці j -го виду продукції;

Π_j – програма виробництва j -ої продукції у плановому періоді;

n – кількість найменувань продукції j , на виробництво якої використовується i -й матеріал.

Потреба в матеріальних ресурсах на інші цілі встановлюється у наступному порядку (рис. 11).

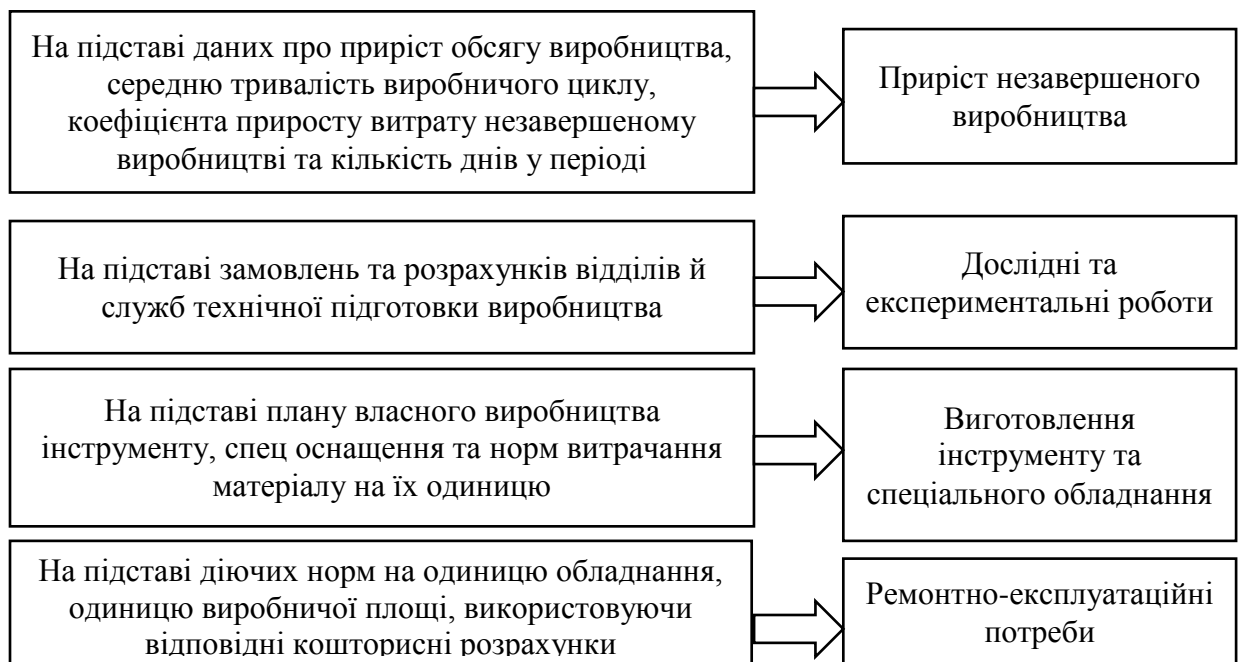

Рис. 11. Порядок розрахунку потреби в матеріальних ресурсах [9, с. 165].

При великій номенклатурі матеріалів оцінюють обґрунтованість потреб у матеріалах, які мають найбільшу питому вагу в собівартості продукції, а також у дорогих та дефіцитних матеріальних ресурсах.

Перевіряючи розрахунки потреб, необхідно з'ясувати чи враховані:

- зміни у номенклатурі та асортименті призначеної для випуску продукції;
- зміни норм витрат на одиницю продукції;
- заходи, спрямовані на підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення організації виробництва та праці.

Ступінь забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах за договорами на їх постачання оцінюється за допомогою наступних показників:

- коефіцієнт забезпеченості за планом ($K_{ЗБ.ПЛ}$) розраховується як відношення суми за укладеними договорами до планової потреби;
- коефіцієнт забезпеченості за фактом ($K_{ЗБ.Ф}$) розраховується як відношення вартості фактично поставлених матеріальних ресурсів до планової потреби.

Аналіз наведених коефіцієнтів проводиться за кожним видом матеріалів.

Аналізуючи забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами, необхідно:

1) оцінити ритмічність поставок: для цього використовуються такі показники як середньоквадратичне відхилення фактичного обсягу поставки по днях (декадах, місяцях) від середнього обсягу поставки; коефіцієнт нерівномірності поставок та коефіцієнт варіації;

- коефіцієнт нерівномірності поставок матеріалів ($K_{НЕР}$) визначається за формулою (4.3):

$$K_{НЕР} = \sqrt{\frac{(\sum_{i=1}^n (x_i - 100)^2 \text{ ОП}_i)}{\sum_{i=1}^n \text{ ОП}_i}} \quad (3)$$

де x_i – відсоток виконання плану постачання за періодами;

ОП_i – план поставок за ті ж періоди;

- коефіцієнт варіації ($K_{ВАР}$) визначається за формулою (4):

$$K_{ВАР} = \sqrt{\frac{(\sum_{i=1}^n \Delta \text{ ОП}_i)^2}{n}} / \text{ ОП}_c \quad (4)$$

де $\Delta \text{ ОП}$ – відхилення обсягу поставки за періодами від плану;

n – кількість періодів, що аналізуються;

ОП_c – середній обсяг поставки матеріалів за період.

Неритмічна поставка сировини та матеріалів призводить до простою обладнання, втрати робочого часу та необхідність понаднормових робіт, які

оплачуються за вищою тарифною ставкою. Все це збільшує собівартість продукції, що випускається, й відповідно, знижує прибуток підприємства;

2) визначити обсяги та асортимент поставлених запасів: негативний вплив фактора дефіциту запасів на зміну обсягу виробництва вимірюється шляхом порівнянням кількості недопоставленого і-того виду матеріалів з нормою його витрачання на одиницю продукції.

Особливу увагу потрібно приділити виконанню контрактів на поставку асортименту. Для оцінки виконання договірних зобов'язань за асортиментом розраховується коефіцієнт асортиментності, тобто відношення фактичного надходження матеріалів, що не перевищує передбаченого договором, та обсягу договірних зобов'язань. При порушенні асортименту матеріальних ресурсів, що надходять, утворюються наднормові запаси одних видів та вузькі місця у інших;

3) проаналізувати якість матеріальних ресурсів, отриманих від постачальників: перевіряється відповідність матеріальних ресурсів нормам та технічним умовам та розраховується коефіцієнт рекламаций, тобто претензій постачальникам за поставку недоброякісних матеріалів. Низька якість сировини є причиною утворення позапланових відходів, що призводить до зменшення виробництва якісної продукції;

4) оцінити кількісні (вартісні) втрати продукції через брак ресурсів, низьку якість матеріалів, зміни цін на матеріали та простої через порушення графіку поставок.

Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів проводиться за допомогою системи різних показників:

1) узагальнюючі показники: матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнт використання матеріалів;

2) індивідуальні показники: ефективність споживання окремих елементів матеріальних ресурсів (основних, допоміжних матеріалів, палива, енергії тощо), а також встановлення зниження матеріаломісткості окремих

виробів (питомої матеріаломісткості). Питома матеріаломісткість окремих виробів може визначатися у вартісному, натурально-вартісному та натуральному вираженні.

Матеріаломісткість продукції - це узагальнений показник витрат, який визначається як відношення суми матеріальних витрат до собівартості виготовленої продукції та показує, скільки матеріальних витрат припадає на одну гривню виробленої продукції. Матеріаломісткість визначає величину матеріальних витрат: зростання матеріаломісткості збільшує суму матеріальних витрат, зниження – зменшує.

Матеріаловіддача – це обернений до матеріаломісткості показник, який характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів та обчислюється як відношення вартості продукції до суми матеріальних витрат.

Для розрахунку питомої ваги матеріальних витрат в собівартості продукції сума матеріальних витрат ділиться на собівартість виготовленої продукції. Цей показник відображає не тільки рівень використання матеріальних ресурсів, а й структуру витрат виробничих витрат, тобто чи є вони матеріаломістким.

Коефіцієнт використання матеріалів визначається як відношення суми фактичних матеріальних витрат до величини матеріальних витрат, розрахованих на основі планових розрахунків, фактичного випуску та асортименту продукції. Він відображає рівень ефективності використання матеріалів та дотримання норм витрат матеріалів. Якщо коефіцієнт використання більше 1, то це свідчить про перевитрачання матеріалів, якщо менше 1 – про економію матеріальних ресурсів.

Застосування узагальнюючих показників в аналізі дозволяє одержати лише загальну уяву про рівень ефективності використання матеріальних ресурсів та резерви її підвищення. Більш детальну інформацію забезпечує аналіз індивідуальних показників.

Порядок розрахунку узагальнюючих показників наведено в таблиці 7

Таблиця 7

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	Матеріаломісткість продукції	$M_M = M/ВП$	M_M – матеріаломісткість продукції M – сума матеріальних витрат, тис. грн. $ВП$ – обсяг продукції (робіт, послуг), тис. грн.
2	Матеріаловіддача	$M_B = ВП/M$	M_B – матеріаловіддача
3	Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції	$MВ = M/C \times 100$	$MВ$ – питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції, % C – повна собівартість продукції (робіт, послуг), тис. грн.
4	Коефіцієнт використання матеріалів	$K_{ВМ} = Mф/M_{УМ}$	$K_{ВМ}$ – коефіцієнт використання матеріалів $Mф$ – сума фактичних матеріальних витрат, тис. грн. $M_{УМ}$ – умовна величина матеріальних витрат, розрахована виходячи з планових калькуляцій та фактичного випуску та асортименту продукції, тис. грн.

Залежно від специфіки виробництва індивідуальними показниками можуть бути: сировиномісткість – у переробній галузі; напівфабрикатомісткість – у збиральних виробництвах; металомісткість – у машинобудуванні та металообробній; промисловості; паливомісткість, енергомісткість – на підприємствах тепло-електроцентралі тощо [19, с. 82].

Питома матеріаломісткість окремих виробів може бути розрахована як у вартісному, натуральному так й в умовно-натуральному вираженні. Вартісний показник питомої матеріаломісткості розраховується як відношення вартості всіх спожитих матеріалів на одиницю продукції до її ціни. Питома матеріаломісткість у натуральному та умовно-натуральному вираженні вимірюється кількістю витрачених матеріальних ресурсів на одиницю виробу.

Матеріаломісткість продукції перебуває під впливом зовнішніх

(незалежних від діяльності підприємства) та внутрішніх (залежних від діяльності підприємства) факторів (табл. 8).

Таблиця 8

Фактори, що впливають на матеріаломісткість продукції

№ з/п	Вид фактору	Показники
1	Внутрішні	рівень прогресивності конструкторських рішень (удосконалення конструкції, скорочення кількості деталей, виготовлення їх з легких та дешевих матеріалів), прогресивність технологічного використання матеріалів, придбаних виробів, використання відходів тощо
2	Зовнішні	зміна ринкових цін на сировину, матеріали, паливо, енергію та на готову продукцію; невиконання постачальниками зобов'язань за строками, розмірами та номенклатурою поставок; якість сировини, яка поставляється й витрачається тощо

Аналіз матеріаломісткості проводиться за адитивною, кратною або мультиплікаційною факторними моделями. Побудова факторних моделей: здійснюється на підставі формули визначення матеріаломісткості, причому сама формула не може розглядатись як факторна система [9, с. 170].

Структурно-логічна факторна модель матеріальних витрат, яка отримана за допомогою прийому розширення, відображає зміну матеріаломісткості залежно від зміни загальної матеріаломісткості продукції та зміни обсягу продукції, на які, у свою чергу, впливають фактори другого та третього рівнів, наведена на рис. 12.

Таким чином матеріаломісткість, як й матеріаловіддача, залежить від обсягу продукції та суми матеріальних витрат на її виробництво. У свою чергу обсяг продукції у вартісному вираженні може змінитися за рахунок кількості виготовленої продукції, її структури та рівня відпускних цін.

Сума матеріальних витрат також залежить від обсягу виготовленої продукції, її структури, витрачання матеріалів на одиницю продукції та вартості матеріалів.

Рис. 12. Фактори, що впливають на зміну матеріаломісткості продукції та розміри матеріальних витрат [22, с. 361]

Отже, на матеріаломісткість спричиняють вплив наступні фактори:

- структура продукції (збільшення частки матеріаломісткої продукції призводить до збільшення загальної матеріаломісткості);
- рівень матеріальних витрат на окремі вироби або питома матеріаломісткість;
- ціни на матеріали;
- відпускні ціни на продукцію.

Для розрахунку впливу факторів планові показники матеріальних витрат та вартості товарної продукції перераховуються на фактичні, а саме:

а) для визначення впливу зміни структури асортименту і, як наслідок, зміни обсягу продукції проводять розрахунок за формулою:

$$M_{M1} = \frac{\sum K_{\phi} \times P_0^{\Pi} \times \Pi_0^{\Pi}}{\sum K_{\phi} \times \Pi_{T0}} \quad (5)$$

де, K_{ϕ} – фактичний обсяг випуску продукції;

P^{Π} – зміна норм витрачання матеріалів на одиницю продукції;

Π^{Π} – зміна ціни одиниці матеріалу;

Π_T – рівень відпускних ціни на продукції.

Такий розрахунок показує, яким був би рівень матеріаломісткості, коли б за фактичного обсягу випуску збереглися всі планові показники, тобто M_{M1} ; – це планована матеріаломісткість, перерахована на фактичний обсяг виробництва;

б) для визначення впливу зміни норм витрачання матеріалів (або зміни матеріаломісткості окремих виробів) проводиться умовний розрахунок за формулою, у яку підставляють фактичну норму витрачання матеріалів, елімінуючи при цьому вплив попереднього фактора (К):

$$M_{M2} = \frac{\sum K_{\phi} \times P_{\phi}^{\Pi} \times \Pi_0^{\Pi}}{\sum K_{\phi} \times \Pi_{T0}} \quad (6)$$

Цей розрахунок показує, яким був би рівень матеріаломісткості за фактичного обсягу виробництва та фактичного витрачання матеріалів, але за планових цін на матеріали та продукцію;

в) для визначення впливу зміни цін на придбані матеріальні ресурси, в умовний розрахунок матеріаломісткості підставляють фактичні ціни на матеріали, при цьому виключається вплив попередніх двох факторів:

$$M_{M3} = \frac{\sum K_{\phi} \times P_{\phi}^{\Pi} \times \Pi_{\phi}^{\Pi}}{\sum K_{\phi} \times \Pi_{T0}} \quad (7)$$

Такий рівень матеріаломісткості був би у тому разі, коли б за фактичного обсягу виробництва продукції, фактичного витрачання матеріалів та фактичних цінах на них, відпускні ціни на продукцію залишилися б плановими.

г) для розрахунку впливу такого фактора, як зміна відпускних цін на продукцію, у факторну модель підставляють фактичні ціни на продукцію.

При цьому вплив попередніх трьох факторів виключається:

$$M_{M4} = \frac{\sum K_{\phi} \times P_{\phi}^{\Pi} \times C_{\phi}^{\Pi}}{\sum K_{\phi} \times C_{T0}} \quad (8)$$

Як видно з останнього розрахунку, M_{M4} – це фактичний рівень матеріаломісткості продукції, тобто $M_{M4} = M_{M\phi}$.

Оперативний аналіз відіграє важливу роль у визначенні шляхів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Основними завданнями, що вирішуються в рамках оперативного економічного аналізу використання матеріальних ресурсів, є:

- постійне виявлення відхилень від нормативних показників використання матеріальних ресурсів на всіх ієрархічних рівнях управління;
- визначення та розрахунок факторів, що впливають на щоденні відхилення фактичних значень кожного показника від встановлених параметрів; особливу увагу слід звертати на негативні фактори, хоча позитивні також важливі для управління;
- виявлення конкретних причин певних факторів, виявлення винних у недоліках;
- своєчасне надання інформації, отриманої в результаті аналізу, системі управління;
- розробка конкретних заходів щодо якнайшвидшого усунення виявлених недоліків, усунення негативних факторів та повного використання позитивних факторів;
- контроль за виконанням вироблених заходів та їх ефективністю.

ВИСНОВКИ

В ході роботи розглядалися проблемні питання обліку матеріальних ресурсів відповідно до поставлених завдань. Як результат, можна зробити висновок, що на основі чинного законодавства та власного досвіду будь-яка компанія в Україні повинна самостійно належним чином вести облік основних ресурсів, оскільки це одна з основних складових бухгалтерського обліку.

Залежно від ролі різних запасів у виробництва продукції, робіт та послуг, вони поділяються на основні та допоміжні матеріали; паливо; тара й тарні матеріали; будівельні матеріали; запасні частини; біологічні активи; матеріали сільськогосподарського призначення; малоцінні та швидкозношувані предмети.

Визнання та первісна оцінка запасів відіграють важливу роль. Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, пов'язані з об'єктом, надходитимуть до компанії та їх вартість може бути достовірно оцінена.

При обліку товарно-матеріальних запасів дуже важливо документальне оформлення операцій, пов'язаних з переміщенням цього виду матеріальних ресурсів. Необхідно вдосконалити організацію оперативного та складського обліку, а саме раціоналізацію бланків документів, реєстрацію та обробку документів, виключення дублювання в різних документах та уніфікацію бланків документів.

Перш за все, мають бути уніфіковані документи, на основі яких виробничі підрозділи отримують сировину, купують готову продукцію із заводських складів (лімітно-забірні картки, забірні картки, вимоги та накладні, тощо).

Представляється доцільним розробити єдину форму документа (для випуску матеріалу), призначену для автоматизованої обробки. Цей документ повинен містити всі об'єкти основного й допоміжного виробництва за

відповідними кодами, що вказують напрямок використання матеріальних ресурсів – основні виробни, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення, ремонтно-експлуатаційні потреби.

Єдину форму такого документа можна розробити в окремій галузі, тим самим уніфікуючи систему реєстрації та обробки документів, що підлягають використанню ЕОМ. Наступні машинописи виводяться як вихідні документи в систему бухгалтерського обліку складу для кожного виробничого підрозділу за допомогою комп'ютера: оборотна відомість по обліку руху матеріальних ресурсів; відомість розподілу матеріальних ресурсів за напрямами витрат.

Основним завданням організації руху товарно-матеріальних документів у процесі бухгалтерського обліку є оптимізація каналів передачі та зв'язку бухгалтерів. Для цього необхідно розробити детальні посадові інструкції. В робочих інструкціях повинні бути зазначені служби, посадові особи, терміни, методи навчання та деякі інші аспекти. Робочі інструкції також допомагають вдосконалити та впорядкувати роботу зі звітуванням. На наш погляд, посадові інструкції та плани робочих процесів повинні бути затверджені керівним органом компанії (а не власником) та бути важливими елементами облікової політики компанії.

Точність облікової інформації та можливість її використання в управлінні запасами залежать від правильної організації обліку на підприємстві.

Документування надходження матеріалів, сировини та паливних ресурсів, а також їх наявність та споживання є досить складним процесом, оскільки структура документообігу повинна бути розроблена таким чином, щоб забезпечувати своєчасне отримання інформації, необхідної для бухгалтерського обліку та контролю та управління запасами.

Облік запасів ведеться в журналах 5, 5А, й відомості 5.1. Вони дають змогу більш детально та правильно розподілити та врегулювати витрати на

запаси в компанії. Підприємства можуть самостійно обирати форму ведення обліку.

Важливою сферою економії матеріальних ресурсів є зменшення втрат у процесі виробництва. Для цього необхідно забезпечити необхідні умови для зберігання, транспортування як матеріальних ресурсів, так й готової продукції. Раціонально підготувати паливо, сировину та матеріали для подальшої переробки у процесі виробництва та застосувати ефективну, дієву систему економічного стимулювання робітників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азрилиян А. Н. Большой бухгалтерский словарь / А. Н. Азрилиян. – М. : Институт новой экономики, 2009. – 574 с
2. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. - М.: Книжный мир, 2008. - 895 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф. Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф. Ф. Бутиця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 912 с.
4. Васюта В. Б. Підвищення ролі матеріально-технічної бази як фактор ефективного функціонування підприємства [Електронний ресурс] // В. Б. Васюта, А. Г. Кирпань. – URL: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/10_182500.doc.htm.
5. Гордієнко Д.Д. Економічний тлумачний словник [Понятійна база законодавства України у сфері економіки] / Д.Д. Гордієнко. - [Вид. 2-е, перероб. і доп.]. - К.: КНТ, 2017. - 360 с.
6. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Р. В. Романів, Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук (гриф МОНМ та СУ Лист №1/11-20109 від 27.12.2012р.). – К. : ЦУЛ, 2015. – 425 с.
7. Золотогоров В.Г. Экономический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров. - Мн.: Польша, 2009. - 571 с.
8. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: [навч. посіб.] / П.В. Іванюта, О.П. Лугівська. - К.: Центр навчальної літератури, 2016. - 320 с.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291. // URL: www.minfin.gov.ua.

10. Кавторєва Я. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 9: коментарі / Я. Кавторєва. - Х.: Фактор, 2012. - 1328 с.
11. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник / З. В. Задорожний, Я. Д. Крупка., Гудзь Н.В. та ін. – 4-е вид. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 451 с.].
12. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: [У двох томах] / [С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій]. - [Т. 1 / За ред. С.В. Мочерного]. - Львів: Світ, 2010. - 616 с.
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 28 лютого 2013 р. №336: зі змінами від 08 лютого 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
14. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посіб. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.
15. Пархоменко В. Документальне забезпечення бухгалтерського обліку / В. Пархоменко //Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 8. – С. 7–11.
16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291: зі змінами від 18 червня 2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
17. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 2 листопада 1999 р. №751: зі змінами від 17 грудня 2012 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z075199?test=XX7MfyrCSgkyhtvIZiUDXe1pHI4YUs80msh8Ie6>
18. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 14 грудня 1999 р. №860: зі змінами від 27 червня 2013 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
19. Попович П. Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві. - [видання третє, перероб. і доп.]. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 416с.

20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів: Наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996р. №193 URL: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8392/8393/465261/>
21. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2002. – 628 с.
22. Савицька Т. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. – [2-ге вид, випр. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
23. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 647 с
24. Суков Г.С. Вирішення проблем обліку запасів / Г.С. Суков. - Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. - Житомир: ЖДТУ, 2013. - № 2(32). - С. 187-195
25. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський та фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студ. вузів екон. спец. - 5-те вид. допов. й перероб. -К.:А.С.К, 2014. -784с.
26. Фінансовий облік : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Л. В. Нападовська, А. В. Алексєєва, О. А. Бакур. К. : Знання, 2012.
27. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / В. Г. Швець. – [2-ге вид., перероб. і доп.].– К.: Знання, 2011. – 525 с.

Додатки

ДОДАТОК А

господарювання

Вид економічної діяльності Перероблення молока, виробництво масла та сиру

за КВЕД

10.51

Середня кількість працівників: 1432

Адреса, телефон: 46010 м.Тернопіль, Лозовецька 28, 0352 (56-12-01)

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

v

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2018 р.
Форма №1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3 098	3 300
первісна вартість	1001	4 401	5 353
накопичена амортизація	1002	(1 303)	(2 053)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	24 608	57 646
Основні засоби	1010	223 515	209 890
первісна вартість	1011	388 698	417 923
знос	1012	(165 183)	(208 033)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	7 023	8 513
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	258 244	279 349

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	73 901	85 590
Виробничі запаси	1101	31 053	33 496
Незавершене виробництво	1102	294	0
Готова продукція	1103	42 543	52 059
Товари	1104	11	35
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	90 066	110 673
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	9 284	45 155
з бюджетом	1135	12 310	7 644
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 540	23 605
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	17 316	6 669
Готівка	1166	996	1 774
Рахунки в банках	1167	16 320	4 895
Витрати майбутніх періодів	1170	633	733
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	14	1 064
Усього за розділом II	1195	210 064	281 133
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	468 308	560 482

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	15 000	15 000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	123 951	164 887
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	1 278	1 278
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	42 550	42 905
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	182 779	224 070

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	163 951	175 859
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	163 951	175 859
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	8 688	17 256
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	77 472	91 867
розрахунками з бюджетом	1620	2 905	3 270
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 423	1 272
розрахунками зі страхування	1625	2 391	2 100
розрахунками з оплати праці	1630	11 174	8 956
одержаними авансами	1635	17 664	29 648
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	97	97
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	1 187	7 359
Усього за розділом III	1695	121 578	160 553
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	468 308	560 482

Примітки: Необоротні активи на кінець року складають 279349 тис.грн. Оборотні активи на кінець року складають 281133 тис.грн. Поточні зобов'язання на кінець року складають 160553 тис.грн., в т.ч. з бюджетом 3270 тис.грн., з оплати праці 8956 тис.грн. Нерозподілений прибуток на кінець року складає 42905 тис.грн.

Керівник

Солтис Віктор Петрович

Підприємство

"Тернопільський молокозавод"

за ЄДРПОУ

30356917

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)

за 2018 рік

Форма №2

I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 799 343	1 522 871
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 382 956)	(1 228 697)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	416 387	294 174
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	9 444	5 501
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(35 888)	(39 421)
Витрати на збут	2150	(276 595)	(164 214)
Інші операційні витрати	2180	(26 950)	(15 618)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	86 398	80 422
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0

Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,114410	0,113470
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Примітки: Чистий дохід від реалізації продукції 1799343 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції 1382956 тис. грн. Чистий прибуток за звітний рік склав 42905 тис.грн.

Керівник Солтис Віктор Петрович

Головний бухгалтер Шуб'як Богдан Миколайович

Підприємство	Приватне акціонерне Товариство "Тернопільський молокозавод"	Дата за ЄДРПОУ	КОДИ
			01.01.2019
			30356917

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
За 2018 рік
Форма №3

Стаття	Код рядка	Код за ДКУД 1801004	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	2 028 218	1 727 817
Повернення податків і зборів	3005	8 317	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	8 213	0
Цільового фінансування	3010	32	48
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	4 404	1 040
Надходження від повернення авансів	3020	0	0
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	8 510	4 285
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 842 216)	(1 560 058)
Праці	3105	(112 948)	(85 352)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(31 045)	(23 684)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(39 445)	(33 164)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(9 924)	(8 293)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(29 521)	(24 871)
Витрачання на оплату авансів	3135	(4 107)	(0)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(0)	(0)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(0)	(0)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(0)	(0)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(0)	(0)
Інші витрачання	3190	(41 305)	(57 891)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-21 585	-26 959
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0

необоротних активів	3205	1 373	753
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	(2 700)	(2 092)
необоротних активів	3260	(0)	(0)
Виплати за деривативами	3270	(0)	(0)
Витрачання на надання позик	3275	(0)	(0)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(0)	(0)
Інші платежі	3290	(0)	(0)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-1 327	-1 339
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	121 593	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	(0)	(0)
Погашення позик	3350	(109 328)	(85 083)
Сплату дивідендів	3355	(0)	(0)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(0)	(0)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(0)	(0)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(0)	(0)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(0)	(0)
Інші платежі	3390	(0)	(0)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	12 265	41 758
Чистий рух коштів за звітний період	3400	10 647	13 460
Залишок коштів на початок року	3405	17 316	3 856
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	0
Залишок коштів на кінець року	3415	6 669	17 316

Примітки: Чистий рух коштів за звітний рік склав - 10647 тис.грн.

Керівник

Солтис Віктор Петрович

Додаток Б

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)

На 31.12.2019

Форма № 1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	2903	2557	0
первісна вартість	1001	3509	4049	0
накопичена амортизація	1002	(606)	(1492)	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	93906	85431	0
Основні засоби	1010	489890	495926	0
первісна вартість	1011	545929	612662	0
знос	1012	(56039)	(116736)	0
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	7631	2700	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	594330	586614	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	87731	90109	0
- виробничі запаси	1101	33637	36096	0
- незавершене виробництво	1102	0	0	0
- готова продукція	1103	54059	53962	0
- товари	1104	35	51	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари,	1125	105696	144354	0

роботи, послуги				
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	5385	8489	0
з бюджетом	1135	7644	0	0
- у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	23032	16516	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	6669	9109	0
- готівка	1166	1773	1832	0
- рахунки в банках	1167	4896	7277	0
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
- в резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
- в резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
- в резервах незароблених премій	1183	0	0	0
- в інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	1596	1232	0
Усього за розділом II	1195	237753	269809	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	832083	856423	0

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (лайвовий) капітал	1400	15000	15000	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0	0
- емісійний дохід	1411	0	0	0
- накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	1278	1278	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	418444	384641	0
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	434722	400919	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	49030	46109	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	123138	147296	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	4631	319	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
- довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
- благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви	1530	0	0	0
- резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0	0
- резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0	0
- резерв незароблених премій	1533	0	0	0
- інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	176799	193724	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	17256	17125	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	57636	80442	0

товари, роботи, послуги	1615	90932	105524	0
розрахунками з бюджетом	1620	3270	5966	0
- у тому числі з податку на прибуток	1621	1272	144	0
розрахунками зі страхування	1625	2100	2624	0
розрахунками з оплати праці	1630	8956	11452	0
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	28628	19513	0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	11216	18835	0
Доходи майбутніх періодів	1665	97	97	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	471	202	0
Усього за розділом III	1695	220562	261780	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	832083	856423	0

(1) Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Примітки:

-

Керівник

Ковальчук Віталій Володимирович

Головний бухгалтер

Павлусь Ольга Михайлівна

Звіт роздруковано з використанням програмної системи Фондові технології. Звіт АТ
Версія 09.10.07 (с) ТОВ "Фондові технології та консультації", ММШ - ММХХ

**Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)**

За 2019 р.
Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1752721	1718859
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премій підписани, валова сума	2011	0	0
Премій, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 505 362)	(1 457 263)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	247359	261596
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
- зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
- зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	2666	2579
- дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
- дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	(44162)	(34643)
Витрати на збут	2150	(161446)	(113921)
Інші операційні витрати	2180	(38388)	(36869)
- витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
- витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	6029	78742
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	991	1484
- дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(36904)	(30503)
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(3978)	(6478)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	43245
збиток	2295	(33862)	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	59	-8438
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	34807
збиток	2355	(33803)	0

II. Сукупний дохід

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період
--------	-----	-------------------	-----------------------

	рядка		попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-33803	34807

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1268096	1289164
Витрати на оплату праці	2505	205803	143149
Відрахування на соціальні заходи	2510	44418	30738
Амортизація	2515	99142	57802
Інші операційні витрати	2520	13 1899	31363
Разом	2550	1749358	1532216

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	375000000	375000000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	375000000	375000000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,0901)	0,0928
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,0901)	0,0928
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки:

.

Керівник

Ковальчук Віталій Володимирович

Головний бухгалтер

Павлусь Ольга Михайлівна

Звіт роздруковано з використанням програмної системи Фондової технології. Звіт АТ
Версія 09.10.07 (с) ТОВ "Фондова технологія та консультинг", ММІІІ - ММХХ

Підприємство	Приватне акціонерне товариство "Тернопільський молокозавод"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	20	01	01
			30356917		
найменування					

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

За 2019 р.
Форма № 3

Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	2084005	2026007
Повернення податків і зборів	3005	1568	8317
у тому числі податку на додану вартість	3006	1309	8213
Цільового фінансування	3010	27	32
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	0	0
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	0	0
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0	0
Надходження від операційної оренди	3040	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0	0
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	17948	8560
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1729674)	(1732738)
Праці	3105	(152223)	(112948)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(42555)	(31045)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(61085)	(39445)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(3990)	(9923)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(15000)	0
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(42095)	(29522)
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	0	0
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	(18329)	(21530)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	99682	105210
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	5000	0
необоротних активів	3205	670	1373
Надходження від отримань:			
відсотків	3215	0	0
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	(2700)
необоротних активів	3260	(109325)	(100942)
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	0	0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої	3280	0	0

господарської одиниці			
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	(103655)	(102269)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	69810	129804
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	(21690)	(109328)
Сплату дивідендів	3355	0	0
Витрачання на сплату відсотків	3360	(38724)	(30794)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(2983)	(3270)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	6413	(13588)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	2440	(10647)
Залишок коштів на початок року	3405	6669	17316
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	0	0
Залишок коштів на кінець року	3415	9109	6669

Примітки:

-

Керівник

Головний бухгалтер

Звіт роздруковано з використанням програмної системи Фондові технології. Звіт АТ
Версія 09.10.07 (с) ТОВ "Фондові технології та консультації", ММІІІ - ММХХ

Ковальчук Віталій Володимирович

Павлусь Ольга Михайлівна

Практична частина

Фінансовий стан підприємства залежить від наявного в нього майна, яке є одним з найважливіших факторів будь-якого виробництва. Ефективність його використання та склад прямо впливає на кінцевий результат діяльності господарюючого суб'єкта. Саме тому, важливим елементом в оцінці фінансової діяльності є розрахунок основних показників для оцінки його майнового стану (див. табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Порядок розрахунку показників діагностики майна підприємства

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку
1.	Сума коштів, які належать підприємству	Валюта балансу
2.	Коефіцієнт зносу ОЗ	Сума зносу / Первісна вартість ОЗ
3.	Коефіцієнт оновлення ОЗ	Первісна вартість ОЗ, що надійшли / Первісна вартість ОЗ
4.	Коефіцієнт вибуття ОЗ	Первісна вартість ОЗ, що вибули / Первісна вартість ОЗ

В процесі своєї ефективної господарської діяльності підприємство здатне отримувати прибуток. Рентабельність підприємства являє собою ступень прибутковості і показує отриманий абсолютний ефект від діяльності підприємства не враховуючи ресурсів, які були при цьому використані. Порядок розрахунку показників рентабельності підприємства представлений в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Порядок розрахунку показників рентабельності підприємства

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток підприємства / Середньорічна вартість власного капіталу
3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Чистий прибуток / Дохід від реалізованої продукції (виручка)

Ліквідність в загальному означає здатність цінностей перетворюватися в грошовий еквівалент. Вона характеризується наявністю у підприємства ліквідних коштів у формі залишку грошей в касі, грошових коштів на рахунках в банку і тих елементів оборотних активів, які легко реалізуються. Показники оцінки ліквідності показані в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Порядок визначення показників оцінки ліквідності підприємства

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку
1.	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Грошові засоби та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові засоби та їх еквіваленти + поточні фінансові інвестиції) / Поточні зобов'язання
4.	Чистий оборотний капітал	Оборотні активи – Поточні зобов'язання

Фінансова стабільність підприємства показує його платоспроможність за звичайних умов господарювання та у випадку настання певних змін на ринку. Підприємство є фінансово стійким за умови, якщо воно вчасно погашає свої кредитні зобов'язання перед кредиторами, державою та іншими господарюючими суб'єктами. Порядок розрахунку показників фінансової стійкості має свою специфіку (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Порядок розрахунку показників фінансової стійкості підприємства

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку
1.	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Власний капітал / Валюта балансу
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта балансу / Власний капітал
3.	Коефіцієнт фінансування за рахунок власного капіталу	Власні засоби / Залучені засоби
4.	Коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості)	Залучені засоби / Власні засоби

5.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Чистий оборотний капітал / Оборотні активи
6.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Чистий оборотний капітал / Власний капітал

Ділова активність господарюючого суб'єкта являє собою досягнення поставленої перед ним мети, темпах розвитку підприємства, що відображають показники (натуральні і вартісні), в ефективній маркетинговій політиці, яка забезпечує розширення ринків збуту та ефективному використанні економічного потенціалу. Порядок розрахунку показників ділової активності представлений у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Порядок розрахунку показників ділової активності

№ п/п	Показник	Порядок розрахунку
1.	Коефіцієнт оборотності активів	Дохід від реалізованої продукції (виручка) / Середня величина підсумку балансу
2.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Дохід від реалізованої продукції (виручка) / Середня величина кредиторських зобов'язань
3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Дохід від реалізованої продукції (виручка) / середня величина дебіторської заборгованості
4.	Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	Тривалість звітного періоду / Коефіцієнт оборотності дебіторських зобов'язань
5.	Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	Тривалість звітного періоду / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість матеріальних запасів
7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Дохід від реалізованої продукції (виручка) / Середньорічна вартість основних фондів
8.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Дохід від реалізованої продукції (виручка) / Середньорічна величина власного капіталу

Ділову активність підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» можна охарактеризувати за показниками, які представлені у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Динаміка показників ділової активності ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2018-2019 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	2018р.	2019р.	Абсолютне відхилення	Темп росту, %
1.	Коефіцієнт оборотності активів	Зменш.	3,498	2,076	-1,422	59,35
2.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменш.	11,178	7,397	-3,781	66,17
3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменш.	11,788	11,267	-0,521	95,58
4.	Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	Збільш.	31	33	2	106,45
5.	Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	Збільш.	33	50	17	151,52
6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Зменш.	17,34	16,93	-0,41	97,64
7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Зменш.	8,303	3,556	-4,747	42,83
8.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Зменш.	8,845	4,195	-4,65	47,43

Зниження коефіцієнта оборотності активів на 40,65% у 2019р. порівняно з 2018 р. свідчить про складний стан ділової активності підприємства. Це свідчить про неефективне вкладання фінансових ресурсів, неефективне управління активами. Уповільнення оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості на 33,83% та 4,42% відповідно, призвело до зростання строку погашення кредиторської та дебіторської заборгованості на 17 та 2 днів відповідно.

Негативним є зниження оборотності матеріальних запасів та основних засобів на 0,41 та 4,747 відповідно, оскільки позитивними напрямками мають бути їх зростання.

Важливим при аналізі ділової активності є аналіз рентабельності підприємства. Підприємство є рентабельним лише в тому випадку, якщо його доходи, одержувані від реалізації продукції підприємства або наданих ним послуг перевищують суму виробничих витрат і є джерелом прибутку, розмір якого достатній для нормального функціонування організації. Аналіз рентабельності показує здатність підприємства приносити дохід на вкладений в нього капітал.

Дані про величину вищевказаних показників подані в табл.1.7.

Таблиця 1.7

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Тернопільський
молокозавод» за 2018-2019 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	2018р.	2019р.	Абсолютне відхилення	Темп росту
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	зменш.	0,0834	-0,04	-0,1234	-47,96%
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	зменш.	0,211	-0,0809	-0,2919	-38,34%
3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	зменш.	0,0238	-0,0193	-0,0431	-81,09%

Протягом періоду дослідження рентабельність активів знизилась. Якщо в 2018р. ПрАТ «Тернопільський молокозавод» одержав 0,0834 грн чистого прибутку на кожну вкладену гривню активів, рентабельність власного капіталу 0,211 грн., рентабельність діяльності 0,0238 грн. В 2019 р. підприємство отримало збиток тому рентабельність має від'ємне значення: рентабельність активів – (-0,04), рентабельність власного капіталу – (-0,0809), рентабельність діяльності – (-0,0193).

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Фінансова стійкість ПрАТ «Тернопільський молокозавод» характеризується такими даними (табл.1.8).

Таблиця 1.8

Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Тернопільський молокозавод» за 2018-2019 рр.

№ п/п	Показник	Нормативна величина	31.12. 2018р.	31.12. 2019р.	Абсолютне відхилення	Темп росту,%
1.	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\leq 0,5$	0,4	0,468	+0,068	117
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	$< 2,0$	2,5	2,136	-0,364	85,44
3.	Коефіцієнт фінансування за рахунок власного капіталу	$> 1,0$	0,666	0,88	+0,214	132,13
4.	Коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості)	$< 1,0$	1,5	1,136	-0,364	75,73
5.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$> 0,5$	0,429	0,0298	-0,3992	6,95
6.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\geq 0,5$	0,538	0,02	-0,518	3,72

Наявність власних оборотних коштів дозволяє підприємству проводити гнучку фінансову політику. Також знижується потреба в позикових коштах, у тому числі і короткострокових, що позитивно впливає на фінансову стійкість.

В 2018 р. сума власних оборотних коштів становила 120580 тис. грн , в 2019 р. спостерігається зниження значення показника до 8029 тис. грн.

В 2018 р. частка власного капіталу становила 0,4, що знаходиться в межах норми. В 2019р. значення цього показника становило 0,468.

Коефіцієнт фінансової залежності зворотний показнику автономії. Нормативне значення 1,66-2,5. В 2018 році на кожен гривню власних коштів припадає 2,5 грн. пасивів. В 2019 році на кожен гривню власних коштів припадає 2,136 грн. пасивів, тобто значення показника в нормативних межах.

Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість заборгованості власними засобами. Перевищення власними коштами позикових свідчить про фінансову стійкість підприємства. В 2018 році підприємство було фінансово нестійким, оскільки значення показника було нижче нормативного значення – 0,666. В 2019 році на кожен гривню зобов'язань припадає 0,88 грн. власних фінансових коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. В 2018 році значення показника становить 0,538, і знаходиться в межах норми. В 2019 році значення показника зменшилось до 0.02, що означає негативну динаміку.

Показники оцінки ліквідності на ПрАТ «Тернопільський молокозавод» представлені у таблиці 1.9.

Таблиця.1.9

Динаміка показників оцінки ліквідності підприємства ПрАТ
«Тернопільський молокозавод» за 2018-2019 р.

№ п/п	Показник	Нормативна величина показника	31.12. 2018р.	31.12. 2019р.	Абсолютне відхилення	Темп Росту
1.	Коефіцієнт покриття	2-2,5	1,75	1,03	-0,72	58,85%
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	0,042	0,035	-0,007	83,33%
3.	Коефіцієнт абсолютної	0,2-0,3 зменш.	0,042	0,035	-0,007	83,33%

	ліквідності					
4.	Чистий оборотний капітал, тис. грн.	зменш.	120580	8029	-112551	

Показник швидкої ліквідності має нижче значення ніж нормативна величина (1,75 та 1,03 у 2018р. та 2019 р. відповідно), із тенденцією до зменшення. Отже, підприємство має незначні запаси грошових засобів.

Коефіцієнти абсолютної ліквідності 2018-2019р. нижчі за нормативні значення, що є негативним сигналом, однак, спостерігається тенденція до їх зменшення. Також зменшилась величина чистого оборотного капіталу на 112551 тис.грн. Загалом, підприємству необхідно шукати додаткові джерела поповнення ресурсів для погашення його поточних зобов'язань.